

Rami Meir

Rami Meir

MÜDRİKLİK ÖRNƏYİ

**Moskva
2021**

УДК 821.161.1
ББК 84(4/8)
М45

Meir R.

М45 Müdriklik örnəyi. — M., 2021. — 120 səh., illüstrasiyalarla

ISBN 978-5-907292-32-1

Rami Meir — İsrail şairi və nasiri, rəssam, sənət əsərləri və zərgərlik məmulatları ustası, dizaynçı. Azərbaycanca doğulub. Əslən dağ yəhudisidir. Hal-hazırda Moskvada yaşayır və işləyir. Rusiya Dağ Yəhudiləri Rəssamlar Birliyinin sədri, İsrail Dağ Yəhudiləri Rəssamlar Birliyinin və İsrail Dağ Yəhudiləri Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

Uşaqlıqdan, qədim yəhudi xalqının müdrikliyi ilə, Süleyman şah və digər ulu şəxsiyyətlər haqqında rəvayətlərlə tərbiyə olunmuşdur. 15 yaşında ikən öz dinini və digər dünya dinlərini öyrənməyə başlamış, bütün bunlar, gələcək yazıcının yaradıcılığına və üslubuna böyük təsir göstərmişdir. Bu gün o, dünya, həyat, insanın kainatdakı yeri və rolu haqda zəngin, bənzərsiz biliyini oxucularla bölüşməkdədir.

Rami Meirin “Müdriklik örnəyi” kitabında şeirlər, aforizmlər, rəvayətlər və uşaqlıq xatirələri toplanmışdır. Müəllif qeyd edir ki, rəvayətlərin əksəriyyəti, kitaba daxil edilən digər əsərlərdən fərqli olaraq, onun “eşitdikləri, gördükləri, oxuduqları və həyatın özündən götürdükleridir”.

Kitab, Rami Meirin mövzularının açarı olan: “Dağ yəhudiləri”, “Dünyadakı müqəddəs yerlər”, “Həyatın mahiyyəti”, “Təbiətin bəxşeyişləri”, “Öz əlinlə yarat”, “Dəyərli vaxt” mövzularında çəkilmiş rəsmlərlə süslənmişdir.

УДК 821.161.1
ББК) 84(4/8)

MÜƏLLİFDƏN ÖN SÖZ ƏVƏZİ

“Mən daha nə tədqiqatçıyam, nə də şagird.
Hesab edirəm ki, artıq məndən də öyrəniləsi çox şey var”.

Rami Meir

Ə ziz oxucu!
Yaradıcılıq — insanı qismən də olsa Yaradana bənzədən yeganə sahədir. Allah insana hər cür bacarıq verib: yazıçılıq, rəssamlıq, ifaçılıq, könüllərə şəfa vermək... Fərasətsiz insan yoxdur. Yaradıcılığın da məqsədi — verilən istedadı üzə çıxarmaqdır.

Bu kitabda, topladığım rəvayətlərlə, eləcə də, şeir və aforizmlər, bioqrafik sərgüzəştlər və rəsmlərlə qarşılaşacaqsınız. Lakin bunlar, bir incəsənət xadimi kimi, məni maraqlandıran istiqamətlərin hamısı deyil.

Düşünürəm ki, yaşlı nəslin gənc nəsil qarşısında borcu — onlara bir irs miras qoymaqdır. Məhz buna görə də, bir rəssam və yazıçı kimi, yaradıcılıqla məşğul olur, bir tarixçi kimi isə xalq ədəbiyyatı incilərini toplayıram.

Mən Qafqazda doğulmuşam. Uşaqılıqda, böyüklərimizin dilindən atalar sözləri və kəlamlar eşidərdim. O ifadələrin sətiraltı mənalarını incəliklərinə qədər düşünməyə çalışardım. Təəssüf ki, uşaqılıq illərində bizə danışılan gözəl rəvayətlərin çoxu itib-batır. Bu, bizi və gələcək nəslimizi ata-babalarımızın ənənələrini davam etdirməkdən məhrum edə bilər.

Kitabda təqdim olunan rəvayətlərin əksəriyyəti — eşitdiklərim, gördüklərim, oxuduqlarım və həyatın özündən gətirdüklərimdir. Onlar, bir çox xalqların və bir çox nəsillərin sərvətidir. İnsanlar əsrlər boyu öz müdrikliyini, sirlərini, inanc və biliklərini bu yazılara hopdurmuşlar. Bu kitab mənə, yalnız ürəyimin bir parçası və duyğularımın təcəssümü olduğu üçün deyil, həm də bir çox oxucuların ruhuna və qəlbinə işıq salacağı üçün dəyərlidir. Əcdadlarımız, müdriklərimiz, nəsildən-nəslə ötürərək, bizə rəvayətlərdə, şeirlərdə, aforizmlərdə yer almış böyük sərvət qoymuşlar. Biz bu gün bu irsi bəşəriyyətin xəzinəsi və kainatın sirri kimi qiymətləndirir və qoruyuruq. Bu kitab, həmin

mirasına olan hörmətimin əlamətidir. Planetimizdə olan bütün normal insanların məqsədi — mənim də məqsədimdir: böyüməkdə olan nəslə müəyyən biliklər vermək, ata-babalarımızın nəsihətlərilə onların həyat yolunu işıqlandırmaq.

İnanıram ki, belə olduqda, onlar daha zəki və ağıllı ola biləcəklər və əməlisaleh insanlar olaraq, öz işlərilə planetdəki yüz milyonlarla qəlbə nur saçacaqlar!

Onu da qeyd etmək istərdim ki, rəvayətlərin bir neçəsi bu mütəvazi bəndənizin öz qələminin məhsuludur.

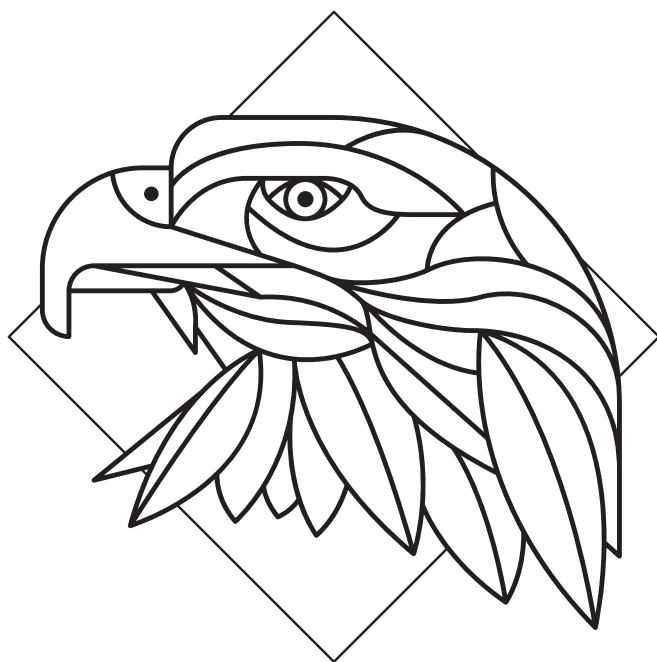
Düşünürəm ki, hamımız eyni planetdə yaşayırıq deyə, rəvayətlər və əfsanələr də hamımıza məxsusdur. Həyatda etdiklərimiz, tək özümüz üçün deyil, həm də ətrafındakılar üçün yararlı olmalıdır.

Mən bu dünyanın müdrikliyindən yalnız bir damcı — dəryadan bir damla kimi — götürə bildim. Əminəm ki, əməyim səmərəli olmuşdur. Axı susuzluqdan yananda, bir damla belə bizi xilas edə bilir. Bir damla müdrilik — bir udum təmiz sudur. Mən də bunu sizinlə bölüşmək istədim!

Ümidvaram ki, bu müdrilik örnəyi qəlbinizdə və yaddaşıınızda xoş izlər buraxacaqdır.

Rami Meir

RƏVAYƏTLƏR

ÇƏKMƏÇİNİN DUASI

Kiçik bir şəhərdə İlya adlı bir çəkməçi yaşayırdı. Həmişə çoxlu müştərisi olmasına baxmayaraq, o, özünü dünyanın ən bədbəxt adamı hesab edirdi. İşindən aşırı deyə, çox zaman səhər dualarından qalır, dini bayramların bütün ayınlarına əməl edə bilmirdi. Onu üzən də elə bu idi.

Qonşu şəhərdə müdrik bir qoca yaşayırdı. Bir gün çəkməçi qərara gəldi ki, məsləhət almaq üçün onun yanına getsin.

O, müdrik qocanın evinə gəldi və soruşdu:

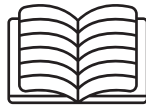
— Ey müdrik insan, mənə məsləhət ver. Necə edim ki, səhər dualarından qalmayım? Məsələn burasındadır ki, mənim müştərilərim çox kasıb adamlardır. Onların yalnız bir cüt ayaqqabıları var. Hər gecə, yırtıq ayaqqabılarını yamamaq üçün mənim yanıma gətirirlər. Mən də onları təmir edir, sabahadək hazır etməyə çalışıram ki, adamlar səhər tezdən gəlib götürə bilsinlər. Və bu səbəbdən də səhər duasına heç cür yetişə bilmirəm. Mən nə edim?

— Bəs indiyədək necə dua edirdin?

— Bəzən, duanı tələsik oxuyub işimin başına dönürəm. Bəzən də, heç zamanım olmur, ötürürəm. Və elə günlərdə özümü çox bədbəxt hiss edirəm, sanki ürəyimin necə ah çəkdiyini eşidirəm. O “mən necə bədbəxtəm ki, dua etməyə də vaxtım yoxdur” deyir.

Çəkməçini diqqətlə dinləyən müdrik insan gülümsündü:

— Əgər mən Allah olsaydım, ürəkdən gələn o ah, mənim üçün duadan daha qiymətli olardı.

TƏVAZÖKARLIQ

Günlərin birində, təbiət mələklərin nəğməsini eşitdi:
— Uca Allah Müqəddəs Kitabı¹ hədiyyə etmək üçün yerə enir!
Bu zaman dağlar mübahisə etməyə başladılar:

— Allah mənim zirvəmə enəcək! — Everest dilləndi. — Dünyada ən uca dağ mənəm!

— Nəyin mübahisəsini edirsiniz? Mən dünyanın ən qarlı dağıyam. Əlbəttə ki, Allah məni ziyarət edəcək! — Elbrus dedi.

— Yox, mən razı deyiləm, — üçüncü dağ cavab verdi. — Ən yaşıl dağ mənəm. Buna görə də hamınızdan gözələm. Uca Allah Müqəddəs Yazını məhz mənim zirvəmdən bəxş edəcəkdir.

Dağlar çox mübahisə etdilər. Təkcə, təvazökar Sinay susurdu. O bilmirdi, dağmı sayılır, yoxsa sadəcə bir təpədir.

Bu vaxt, ağaclar da öz aralarında mübahisəyə başladılar:

— Mən Allahın işığında bərq vuracağam! — dedi palıd. — Çünki mən ən uca ağacam.

— Yox, yox, heç vaxt! Allahın nuruna mən boyanacağam, — deyə dəmirağac dilləndi — Çünki mən ən bərk ağacam.

— Boş yerə mübahisə etməyin, — küknar kükrədi. — Mən həmişə yaşıl və gözələm, ona görə də tarixin şan-şöhrəti mənə qismət olacaq.

Yazıq göyəm ağacı isə bilmirdi: ağacdır, yoxsa kol. Ona görə də böyük qardaşları ilə fəxr edir və təvazökarcasına susurdu.

Və Sinay dağına endi Allah. Göyəm də atəşlər içində alışıb yandı, lakin kül olmadı. Və Allah, Müqəddəs Yazını bəxş etdi və Yerdəki bütün xalqlar bunu eşitdi.

Balaca bir dağ, alçaq bir ağac və kiçik bir xalq — təvazökarlıqlarına görə Müqəddəs Yazıya layiq görüldülər və müqəddəs oldular.

¹ Yəhudilərin müqəddəs kitabı olan Tövrat nəzərdə tutulur

ÜÇ QARTAL BALASI

Dənizin ortasındakı qayalığın lap zirvəsində bir qartal yuva qurmuşdu. O, əsl ata kimi, üç balasına qulluq edirdi. Ancaq qızmar günlərin birində fəlakət baş verdi: yuva yanmağa başladı.

Qartal anladı ki, ancaq bir balasını xilas edə bilər. Düşündü ki, hansını xilas etsin — axı hər üçü onun balası idi. Onun üçün eyni dərəcədə qiymətli idilər.

Qartal böyük balasını caynağına alıb göyə qaldırdı və dedi:

— Sizin ancaq birinizi xilas edə bilərəm, hamınızı xilas etmək mümkün deyil. Bir sualıma cavab ver. Əgər səni xilas etsəm, mənim üçün nə edərsən?

Böyük qartal balası cavab verdi:

— Sənə borclu qalmaram, ata. Sən qocalanda qulluğunda durar, səni yedizdirərəm.

Bu cavab qartalın xoşuna gəlmədi. O, caynağını açdı və körpə quş dənizə düşdü.

Qartal yenə yuvasına sarı uçdu və ikinci balasını götürdü. Onu da göyün üzünə qaldırdı və soruşdu:

— Qardaşının başına gələnə gördün. Mənə layiqli cavab ver. Əgər səni xilas etsəm, mənim üçün nə edərsən?

— Ömrümün sonunadək sənə olan borcumu unutmaram. Sən ən xoşbəxt qoca olarsan.

Bu cavab da qartalın xoşuna gəlmədi. Onun üçün asan olmasa da, caynaqlarını açdı və ikinci quşcuğaz da dənizə düşdü.

O, üçüncü dəfə yuvasına uçdu və kiçik balasını götürdü:

— Qardaşlarının başına gələnə gördün. Mənim üçün çətin olsa da, seçim etmək məcburiyyətində idim. Ancaq sən də layiqli cavab verməsən, mən övladsız qalacağam. De görüm, səni xilas etsəm, mənim üçün nə edərsən?

Kiçik qartal belə cavab verdi:

— Ata, sənə yaxşılığının əvəzini də heç nə ilə ödəyə bilmərəm. Lakin söz verirəm ki, mən də öz övladlarım üçün sənə kimi yaxşı ata olacağam.

Qartal bu cavabdan məmnun oldu və anladı ki, bu, oğlun ataya verəcəyi ən doğru cavabdır.

ÖKÜZ VƏ ULAQ

Günlərin bir günü, Süleyman şah zövcəsi ilə çəmənlikdə dincəlirdi. Onların yaxınlığındakı ağılda bir öküzlə bir ulaq vardı.

Qəfildən, Süleyman şah ucadan gülməyə başladı. Xanımı təəccüb-ləndi:

— Şahım, nəyə gülürsən?

— Soruşma, — dedi şah. — Onsuz da anlamayacaqsan!

— Xahiş edirəm, söylə! — qadın təkid etdi.

— Yaxşı, deyəcəyəm, amma inanmayacaqsan. Ağıldakı öküzlə ulağı görürsənmi? Onların söhbətini eşitdim. Öküz ulağa şikayət edirdi ki, işləməkdən yorulub. Bilmir nə etsin, necə etsin ki, ona, heç olmasa, bir neçə günlük istirahət versinlər. Ulaq isə “sabah sənə yem gətiriləndə, yerindən qalxma, elə bilsinlər ki, xəstələnmişən; onda səni rahat buraxarlar, sən də istirahət edərsən” dedi. Mən də ulağın öküzə verdiyi bu məsləhətə güldüm.

Ertəsi gün, Süleyman şahın işçiləri gördülər ki, öküz xəstəhaldır, heç nə yemir. Onlar şahın hüzuruna gəlib dedilər:

— Şahım, öküz xəstələnib.

— Qoyun dincəlsin! Amma onun işlərinin hamısını ulağa gördürün!

Axşam oldu. Ulaq yorğun-argın ağıla döndü. Süleyman şah da zövcəsini götürüb yenə həmin çəmənliyə getdi ki, bu məsələnin necə qurtaracağını izləsin.

Öküz ulaqdan soruşdu:

— Kefin-əhvalın necədir?

— Hər şey yaxşıdır, — ulaq cavab verdi. — Hər şey əladır. Bəs sən necəsən? İstirahət edə bildinmi?

— Çox yaxşı dincəldim. Heç bilmirəm, sənə necə təşəkkür edirəm. Sabah da özümü xəstəliyə vurmaq istəyirəm.

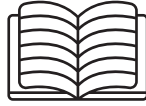
— Sən, əlbəttə, sabah da dincələ bilərsən. Ancaq mən şahın dediklərini eşitdim. Axı, mən insanların dilini bilirəm. Sahibimiz

dedi ki, əgər sabaha sağalmasan, ətin heyif olmasın deyə, səni kəsməyə məcbur olacaqlar.

Öküz, ulağın sözlərindən qorxuya düşdü və söz verdi ki, sabaha sağlam, gümrah olacaq və bütün işləri görəcək.

Süleyman şah isə çəmənlikdə uzanaraq heyvanların söhbətini xanımına danışır, ucadan gülür və ona məsləhət verirdi:

— Görürsənmi, necə olur... Odur ki, heç vaxt hiyləgərlik etmə. Onda başqalarının da hiyləsi səndən uzaq olar. Məsum insanları Yarıdan özü qoruyur.

YERUSƏLİMƏ GEDƏN YOL

Rəvayətə görə, kasıb bir kişi, iş tapmaq məqsədilə, böyük bir şəhərə getmək qərarına gəlir. Hazırlığı çox çəkmir; əskiyib süzülmiş heybəsinə təzə bişmiş çörək, bir qab su, bir də bir ümid qoyur və düşünür ki, hər şey yaxşı olacaq. Səfər öncəsi dua edərək yola çıxır.

Az gedir, çox gedir, meşələr, tarlalar ötür, çaylar keçir, dağlar aşır... Amma bu qədər yol getmək onun üçün elə də çətin olmur. İçini minnətdarlıq hissi bürüyür. Üzünü Allaha tutub deyir: “İlahi! Bu aciz bəndənə göstərdiyin sevgiyə görə çox sağ ol! Məni heç vaxt öz ata qayğından məhrum etmərsən, ruzimi kəsmərsən. Biz hər gün yeməyə ehtiyac duyuruq və sən də bu ehtiyacı qarşılıyırısan. O mübarək adına və rəhminə həmd olsun!”

Bir az sonra, o, yorulur, istirahət etmək və aclığını öldürmək üçün bir ağacın kölgəsində oturur. Əlini atanda görür ki, sən demə, onsuz da çox olmayan azuqəsi heybənin çürümüş saplarının arasından tökülübmüş. Dərdi böyük olsa da, kasıb bunları tez unudur. Ürəyində ümid və Allah eşqi, yenə yola düzəlir.

Xeyli yol gedir... Aclıq və susuzluq onu əldən salır. Kişi yenə də üzünü göylərə tutub deyir: “Ey Allahım, məni indi hansı sınağa çəkəcəksən? Nə olur olsun, mənim sənə olan sevgim sonsuzdur. Sənin qüdrətinə heyranam. Yolum çətin də olsa, ac da olsam, sənin köməyidlə mən o böyük şəhərə gedib çatacağam. Orada işə işim də olacaq, yemək-icməyim də”.

Kasıb kişi bütün diqqətini yola yönəldib, böyük şəhərə çatacağını, orada aclığını və susuzluğunu dəf edəcəyini xəyal edərək, addımlayır. Çəkmələrinin yırtıldığından, ayağından axan qanın yolboyu iz buraxmasından belə xəbəri olmur. Yalnız, dincəlmək üçün yolun kənarındakı daşın üstündə oturanda anlayır ki, ətrafda heç kim yoxdur və o, hara gedəcəyini bilmir.

Onun ayaqları da şişməyə başlamışdı. Oynaqlarında dözülməz ağrılar vardı. Kasıb yenə dua etməyə başladı: “İlahi, məni niyə bu günə qoyursan? Niyə belə şətin sınaqlara çəkirsən? Mən sənə olan ümid və inamımla bu səfərə çıxmışdım. İndi bu yaralı ayaqlarla, çəkməsiz,

ac-susuz o böyük şəhərə necə çatacağam? Yazığın gəlsin, heç olmasa, mənə bir cüt ayaqqabı əta et!”

Kasıb kişi, gah ona yardım etməsi üçün, Allaha yalvarır, gah ümidini itirərək ağlayırdı. Lakin bir qədər sonra, yol tərəfdən bir səs eşitdi. Gözlərinə inanmadı: taxta parçasının üstündə ayaqsız bir adam oturmuşdu. O, qanı tökülən əlləri ilə taxtanı itələyərək irəliləyirdi.

— Sən burada nə edirsən? — kasıb kişi heyrətlə soruşdu.

— Görmürsənmi, böyük şəhərə gedirəm. Bəs, sən niyə burada oturmusan?

Kasıb, danışmağa adam tapdığı üçün, sevinib hekayətini danışmağa başladı. Ancaq ayaqsız adam ona çox qulaq asmayıb, sözünü ağzında qoydu:

— Sənin dediklərin bir qəpiyə də dəyməz! — o, bunu deyib sürünməyinə davam etdi. — Allahın sənə verdiklərinin qədrini bil və şikayət etmə! İnamını da itirmə!

Uzaqlaşmaqda olan şikəst adam bu sözləri deyərək toz-dumanda yox oldu.

Kasıb kişi onun arxasınca çox baxdı... Yaradanın ona göndərdiyi ismaric haqqında düşünməyə başladı. Gah özünə acıyaraq gözlərindən axan yaşı saxlamağa çalışdı, gah da ayaqsız adamın cəsarətinə heyran qaldı. Tezliklə kasıb kişi özündə yeni bir güc hiss etdi.

O, üzünü göyə tutub: “Allahım — mənim yol yoldaşımdır!” — dedi. Sonra, Yaradanın ona bəxş etdiyi müdriklik və cəsarətlə böyük şəhərə doğru addımladı...

YARADANA ŞÜKÜRLƏR OLSUN Kİ, HƏR ŞEY YAXŞIDIR!

Bir dəfə, kasıb bir kişi müdrək adamın yanına gəlib soruşur:
— Ey müdrək insan, mən öz taleyimdən baş açmıram. Yardım et!
Mənə başa sal, niyə mənim işlərim “Allaha şükür!” deyil?
— Necə yəni, “Allaha şükür deyil”? Sənin nə problemin var?
— Bilmirəm, Allah var, ya yoxdur. Onun varlığını hiss etmirəm,
onun köməyini görmürəm. Həyatımda xoşbəxtlik yoxdur, hər şeydən
narazıyam, çox vaxt gecələri ac yatıram. Hər şey pisdır. Səndən bir xahişim var: Allahdan soruş ki, o, məni niyə bu qədər incidir, məndən nə istəyir?

Müdrək adam bir az düşünüb cavab verdi:

— Yaxşı, mən mütləq sənə görə Ona dua edəcəyəm və soruşacağam ki, sənin əziyyətlərinin səbəbi nədir? Sabah gəl, cavabını al.

Naşükür kişi getdikdən sonra, müdrək insanın yanına şən, nikbin, varlı bir adam gəldi və belə dedi:

— Müdrək insan! Mən Allaha çox minnətdaram. Həyatımda hər şey çox gözəldir, hər şey qaydasındadır. Mən yaxınlarımla və doğmalarımla da əlindən tutmağa çalışıram. Əgər sənin tanıdığın kasıb, bədbəxt, köməyə ehtiyacı olan biri varsa, de, məmnuniyyətlə yardım edərəm.

— İndicə, yanıma bir nəfər gəlmişdi. Onun köməyə ehtiyacı vardı.

— Ey müdrək insan, dediyim kimi, mənim həyatımda hər şey əladır. Xahiş edirəm, Allaha dua et ki, başımdan yağdırdığı bu qədər var-dövlətdən bir azını da ona versin. Qoy o kasıba da bir az sevinc qismət olsun.

— Yaxşı, mən sənin üçün də dua edərəm.

O axşam, müdrək insan həm varlı, həm də kasıb üçün dua etdi.

Səhər açılarda həmin varlı kişi yenə də gəldi:

— Salam, ey mübarək insan! De, mənim üçün dua etdinmi? Allahdan soruşdunmu ki, bu qədər var-dövlətdən necə qurtulum? Sayıb-qurtara da bilmirəm.

— Bəli, Allahdan soruşdum. İş ondadır ki, sən onun qaydalarına uyğun yaşayırsan. Hər dəfə: “Allaha şükürlər olsun, məndə hər şey yaxşıdır”, — deyirsən. Bu sözləri işlətməsən, var-dövlətin azalacaq.

Müdrük insan, cavab üçün gəlməli olan kasıbı da gözləmək qərarına gəlmişdi. Bir gün gözlədi, iki gün gözlədi, kasıb gəlib çıxmamışdı. Bu zaman müdrük insan özü onu axtarmaq qərarına gəlmişdi. Çox axtardı və nəhayət, kasıbı balaca bir mağarada tapdı.

— Bayıra çıx, sənə Allahın cavabını gətirmişəm!

— Sən nə danışırısan?! Hara çıxım? Çırım-çılpağam, əynimdə olan sonuncu köynəyi də satmışam.

— Sən Allahın cavabını eşitmək istəmirsən? Axı sənin üçün dua etməyimi özün istəmişdin.

— Allah varsa, mən niyə belə bədbəxtəm?

— İnsan özünü o zaman xoşbəxt hiss edir ki, bu xoşbəxtlik onun daxilində olsun. Sən, üfüqləri seyr etməyi, quşları dinləməyi, meşənin ətrini duymağı unutmusan. Odur ki, bəxtin gətirmir. Özün öz həyatını xoşbəxt edə bilərsən və onda, Allah həmişə səninlə olacaq.

HƏR ŞEY UCA YARADANIN İRADƏSİNƏ BAĞLIDIR!

Coxlarına məlumdur ki, Yaradan, Süleyman şaha quşların, heyvanların və bitkilərin dilini anlamaq qüdrətini vermişdi.

Günlərin birində, çox hörmətli və imkanlı bir şəxs ona müraciət etdi:

— Şahım, mənim hər şeyim var: tərbiyəli uşaqlarım, gözəl xanımım. Mən çox varlıyam, kasıblara da kömək edirəm. Xoşbəxt insanam, ancaq sən mənə quşların dilini anlamağı öyrətsən, daha da xoşbəxt olaram.

Süleyman şah ağıllı hökmdar idi. Bu bacarığın kişiyyə zərər yetirəcəyini bildiyindən, onu dilə tutub fikrindən daşındırmağa çalışdı. O, bir neçə gün müxtəlif yollarla buna cəhd etsə də, kişi fikrindən dönmədi. Belə olduqda, Süleyman razılaşdı.

Bu işin üstündən xeyli zaman keçir... Bir gün həmin adam yolla gedərkən tut ağacının budağında oturan iki quşun söhbətini eşidir:

— Bax, meşənin kənarında varlı bir ev var. Bilirsənmi, Allah sabah nə etmək istəyir?

— Nə etmək istəyir? — digər quş soruşur.

— Sabah o evin həyətidəki bütün toyuqlar öləcək.

Bunu eşidən adam quşun işarə etdiyi səmtə baxır və görür ki, bu, onun öz evidir. O zaman kişi hiylə işlətmək qərarına gəlir. Tez evə qaçır və xanımına deyir:

— Xanım, bütün toyuqlarımızı satmağa qərar verdim!

O, toyuqları bazara aparır və satır. Pulun bir qisminə arvadına və uşaqlarına cürbəcür şirniyyat alır. Evə qayıtdıqdan sonra öz-özünə fikirləşir: “Yaxşı ki, özümü çatdırdım. Pul da qaldı, ziyana da düşmədim, evdəkilər də məmnun qaldılar”.

Bir müddət sonra, öz bağında dincələrkən, o, yenə də quşların söhbətini eşidir:

— O hiyləgər, toyuqlarını satmağa fürsət tapan adam yadındadır mı? Bax, sabah onun bütün mal-qarası qırılacaq.

Varlı insan düşünür: “Yaxşı ki, quşların dilini başa düşürəm. Onlar yenə də məni xəbərdar etdilər!”

Kişi bazara gedir, mal-qarasını satır və bu bələdan da qurtulur.

Bir neçə gün sonra, bir daha quşların söhbətini eşidir:

— Başına gələcəkləri təxmin edən kişi yadındadırmı? Bu dəfə heç nə edə bilməyəcək, onun evi yanacaq.

Bunu eşidən varlı kişi evə qaçır, xanımına tapşırır ki, uşaqları və evin bütün əşyalarını götürüb anasıgilə getsin. Özü isə elə o axşam bir müştəri tapıb evi satır.

Üstündən bir neçə gün keçir, həmin evdə heç bir yangın baş vermir. Kişi buna təəccüblənir, lakin düşünür ki, indi evin sahibi başqa adamdır və yaqınbu səbəbdən yangın baş verməyib.

Beləcə, varlı adam evsiz-eşiksiz, mal-qarasız qalır. Yolla gedərkən, yenə də iki quşun danışıqını eşidir:

— Görürsənmi, olacaqları öncədən bilən adam gəlir. Lakin o, Yaradanın onu necə sevdiyini bilmədi. Axı, hər dəfə, başımıza kiçik bir qəza gələrkən anlamalıyıq ki, bununla, Allah bizi daha böyük bələlardan hifs etmək istəmişdir. O, kiçik qəzaları böyük fəlakətlərdən xilas olmaq üçün göndərir. Allah qərara gəlmişdi ki, qoy toyuqlar ölsün, tək daha böyük fəlakət vəş verməsin. O isə toyuqlarını satdı. Allah yenə də, onu hifz etmək üçün mal-qaranın qırılmasına qərar verdi. Ancaq bu adam yenə də hadisələri qabaqladı. Nəhayət, Allah onu qorumaq xatirinə, evinin yanmasını istədi. Kişi isə gedib evini də satdı. Bu gün isə, qurtulamayacağı böyük fəlakət baş verəcək və yazıq kişi öləcək. Görək, bizim dilimizi anlamaqla, qismətindəki bu bələdan da qaça biləcəkmı?

Əfsus ki, adam öz taleyindən qaçıb bilmədi və elə o axşam da öldü. Hər şey uca Yaradanın iradəsinə bağlıdır!

YARADANA ÜMİD ET

Boz dağların ətəyindəki yamaclara sel gəlmişdi... Bir neçə yaşayış məntəqəsini basmış suyun səviyyəsi getdikcə yüksəlməyə başlamışdı.

Qoca bir kişi, heç bir təlaş etmədən, doqqazın ağzında oturmuşdu. Bir adam velosipedlə ona yaxınlaşıb dedi:

— Babacan, əzizim, tərkimə min, səni buralardan aparım.

— Yox, nə danışırsan, bu yaşımnda nə velosiped?! Mən əməlisaleh adamam, həmişə Yaradana ümid etmişəm O, indi də mənə kömək edəcək. Sən yoluna davam et, Allah köməyin olsun!

Velosipedli adam getdi. Suyun səviyyəsi isə qalxmaqda idi... Adamlar qayığa minməyə məcbur oldular. Qoca eyvana qalxdı. İki gənc qayıqla ona yaxınlaşdı:

— Babacan, bizi dinlə. Suyun səviyyəsi qalxır, Boğula bilərsən. Qayığa otur, üzüb buralardan uzaqlaşaq.

— Yox, mən sadə, əməlisaleh, Allaha ümid bağlayan adamam. O böyükdür, mənə kömək edər.

Qoca bu yardımdan da imtina etdi. Suyun səviyyəsi daha da artmış, evin damına qədər qalxmışdı. Bu an vertolyot uçub gəldi. İçindəki adamlar nərdivan atıb, qocanı səslədilər:

— Bizim yanımıza çıx, baba. Biz səni xilas edərik.

— Yox, uşaqlar, — qoca cavab verdi. — Mənə insanların köməyi gərək deyil. Yaradan böyükdür! O, hər şeyi görür və özü mənə yardım edər!

Vertolyot uçub getdi, suyun səviyyəsi isə durmadan qalxırdı. Su, evin damını da örtüdü və qoca boğuldu.

O, cənnətə düşdü. Yaradanı öz taxtında əyləşən görüb Onun yanına qaçdı:

— Rəbbim! Sən nə etdin? Mən sənə necə də inanırdım, sənə ümidlərimi puç etdin. Mən orada — Yerdə hamıya dedim ki, Allah var, O böyükdür və O, mənə kömək edəcək. Amma sonunda nə oldu? Boğuldum!

— Sən səfehşən, qoca! Bəs velosipeddəki oğlanı sənə kim göndərmişdi? Qayığı, vertolyotu kim yollamışdı? Səni sevdiyimi anlamaman üçün bundan artıq daha nə edə bilərdim?

FRANSIZ RAVVİNİ HAQQINDA

Bu hadisə 1938-1939-cu illərdə olmuşdu. Avropada alman mil-lətçiləri hakimiyyətə gəldikdən sonra yəhudilərin vəziyyəti çətinləşmişdi.

Fransada Oşir adlı varlı bir adam yaşayırdı. Onun çoxlu pulu, daş-qaşları, əskinasları — hər şeyi vardı. O, düşündü ki, vəziyyət gərginləşib və Fransadan köçmək vaxtıdır. Ağıllı adam olduğu üçün bilirdi ki, var-dövlətini özü ilə aparanaqları yolda soyurlar. Belə vəziyyətə düşməmək üçün, qərara aldı ki, özü ilə heç nə götürməsin. Bəs var-dövlətini nə etsin? Düşündü: Fransada ən dürüst insan kimdir? Kim almanlardan qorxmayıb ölkədə qala biləcək? Və belə qərara gəldi ki, ona Fransanın baş ravvini lazımdır. O, baş ravvinin yanına gedib dedi:

— Bizim ölkədə ən etibarlı, ən dürüst insanın kim olması haqda çox düşündüm. Belə nəticəyə gəldim ki, bu — sizsiniz. Mənim bütün var-dövlətim: pulum, əskinaslarım, daş-qaşlarım bu sandığın içindədir. İstəyirəm ki, onu sizə əmanət edim, çünki yalnız sizə etibar edirəm.

— Yaxşı, mən bu sandığı götürərəm, amma, əvvəlcə, on nəfərlə məsləhətləşməliyəm, yalnız on şahidin hüzurunda siz öz var-dövlətinizi mənə təhvil verə bilərsiniz.

Elə də oldu. Ravvin şahidləri çağırdı və sandığı təhvil aldı.

İllər keçdi... Oşir, Fransada çoxlu var-dövlət qoyub getdiyini unutmadı. Və bir gün qərara gəldi ki, gedib sərvətinə sahib çıxsın. O, Fransaya gəlib ravvini tapdı və dedi:

— Salam, hörmətli ravvin. Məni xatırlayırsınızmı?

— Yox, mən sizi xatırlamıram.

— Necə yəni yox? Bu ki, mənəm!

— Siz, yəni kim?

Varlı adam bütün olanları ravvinə xatırladır.

— Siz yanılmırsınız ki? Var-dövlət dolu sandığı şəxsən mənə vermişdiniz?

— Bəli, şəxsən sizə vermişdim.

— Bilirsinizmi, mənim çox yaxşı yaddaşım var. Yəqin, siz məni kiminləsə səhv salırsınız.

— Necə yəni?! Siz özünüz dediniz ki, şahidlər olmadan sandığı götürə bilməzsınız.

— Demək istəyirsiniz ki, burada şahidlər də olub? Və siz onların adlarını sadalaya bilərsiniz?

— Bəli, mən onların adlarını yazmışam.

Oşir siyahını çıxarıb, şahidlərin adını bir-bir sadaladı. Ravvin dedi:

— Gəlin o şahidləri çağırıq. Əgər onlar sizin dediklərinizi təsdiq etsələr, deməli, mən sizin sandığı qaytarmalıyam.

Ravvin şahidləri çağırırdı və bütün hekayəti onlara danışırdı. Şahidlər bir səslə dedilər:

— Xeyr, doğru deyil, belə şey olmayıb!

— Görürsünüzmü? — ravvin Oşirə dedi. — Siz də deyirsiniz ki, şahidlərin yanında mənə sandıq vermişiniz. İndi cavabı eşitdinizmi? Belə şey olmayıb!

Varlı adam qəzəbləndi. Getmək istəyəndə ravvin onu saxladı:

— Siz qəzəbləndinizmi?

— Necə qəzəblənməyim?! Mən sizi ən dürüst insan hesab edirdim. Bu hörmətli insanların — şahidlərin də dürüst olduqlarını düşünürdüm. Amma belə çıxır ki, mənə qarət etmişiniz.

— Heç kim sizi qarət etməyib, sakit olun.

Ravvin masanın altından sandığı çıxartdı:

— Budur, götürün. Malınıza sahib çıxın, mənə də rəhminiz gəlsin: görün necə insanlarla işləyirəm!

ƏMƏLİSALEH FAĞIR

Kəndlərin birində elmlı, bilikli bir adam yaşayırdı. O, xeyirxah insan idi və Allahın ona verdiyi biliyi, təcrübəni məmnuniyyətlə başqaları ilə də bölüşürdü. Camaat ona “müəllim” deyərək müraciət edir, hörmətlə yanaşırdı. O, qonşu kəndləri gəzməyi, insanlarla söhbət etməyi xoşlayır, kiməsə bir yardımı toxunsa, buna çox sevinirdi. Onu hər yerdə tanıyır, hörmətlə qarşılayırdılar.

Günlərin bir günü, o, uzaq bir kəndə yola düşdü. Çatar-çatmaz, insanlar öz istək və ehtiyaclarını söyləmək üçün onu dövrəyə aldılar. Müəllim də, kimi üçün dua oxudu, kimisə müalicə etdi, kiməsə də dinləyərək məsləhət verdi.

Bir dəfə onun yanına bir kişi gəldi və dedi:

— Salam, hörmətli insan. Mənim adım Fağırdır və Allah məni sənənin yanına yollayıb. Həyatımda ilk dəfədir ki, belə hörmətli müəllimlə danışmaq mənə qismət olub və ümid edirəm, həyatımdakı ən böyük çətinliyi çözməkdə mənə yardım edəcəksən. Məndə dua kitabı var. Onu hər gün oxuyuram. Ancaq bilmirəm ki, hansı ardıcılıqla oxumaq lazımdır, buna görə də sıra ilə oxuyuram. Məsləhət ala biləcəyim bir adam da yoxdur. Bəlkə, düz oxumuram: səhər oxunmalı olanı axşam, axşam oxunmalı olanı səhər oxuyuram? Xahiş edirəm, söylə, necə oxusam daha düzgün olar?

— Yaxşı. Bir vərəq götür və yaz.

Müəllim hansı duanı nə vaxt oxumaq lazım gəldiyini yerli-yataqlı başa salır, Fağır da çox diqqətlə dinləyir, yazır və çalışırdı ki, keç nəyi ötürməsin. Müəllim məsləhətlərini bitirdikdə, adam ona minnətdarlıq edərək evinə döndü. Evinə çatar-çatmaz, vərəqi itirdiyinin fərqinə vardı. Fağır yenidən yaşlı müəllimin yanına döndü. Təəssüf ki, o, artıq kəndi tərk etmiş və adamların dediyinə görə, çaya tərəf yollanmışdı.

Kişi vaxt itirməyib, qocaya çatmaq ümidilə onun arxasınca qaçdı. Tərənin üstünə qalxanda gördü ki, o, çaya yaxınlaşıb yaylığını suya atdı, sonra onun üzərinə qalxıb çayın o biri üzünə keçdi. Fağır düşünmədən çaya tərəf qaçdı, yaylığını suya atdı və eyni qaydada çayı keçdi. Sahilə çıxıb qışqırdı:

— Müəllim, müəllim, dayan!

Nə baş verdiyini anlamayan qoca təəccübləndi və dayandı:

— Sən buraya necə gəldin?

— Sənin kimi, yaylığın üstünə çıxdım və gəldim.

— Yaxşı, bəs niyə mənə çatmaq istəyirdin?

— Mən, sənin dediklərini yazdığım vərəqi itirmişəm. Bəlkə, mənə yenidən başa salasan?

Müəllim bir anlıq susdu. Fağırın ürəyini oxuyurmuş kimi, diqqətlə gözlərinin içinə baxdı:

— Məgər anlamadın? İndiyədək necə dua etməyin önəmli deyilməmiş. Necə oxuyurdunsa, eləcə də davam et. Önəmli olan odur ki, Allah sevgisi sənin ürəyindədir. Bir az əvvəl buna əmin oldum.

ƏMƏLİSALEH YEVSTAX

Bir şəhərdə məşhur, danəndə bir insan yaşayırdı. O, artıq çox yaşlanmışdı və hiss edirdi ki, ömrünün axırına az qalıb. Bir dəfə, dua edərkən Allahdan soruşdu:

— Mən öləndə cənnətdə yanımda kim olacaq?

Həmin gecə, yuxusunda gördü ki, cənnətdədir. Yanında da hansısa uzaq bir şəhərdən olan Yevstax adlı bir adam var.

Vaxtının az qaldığını anlayan bu müdrik insan yol hazırlığına başladı ki, gedib Yevstaxı tapsın, onun kim olduğunu öyrənsin. Yol uzun idi. O, şəhərə yalnız cümə günü gündüz çatdı və Yevstaxı soraqlamağa başladı. Müdrik adam başa düşdü ki, axtardığı kişi çox məşhurdur, çünki hamı onu tanıyırdı:

— Kimi soruşursan? Yevstaxı? Hə, bax, bu gördüyün ev onun evidir.

Müdrik insana Yevstaxın yaşadığı daxmanı göstərdilər və o, qərara gəldi ki, bu adamın yanına şənbə günü getsin; həmin gün — bayram günü idi.

Vaxt gəlib çatdı. O, Yevstaxın evinə yaxınlaşanda çal-çağır səsləri eşitdi. Pəncərədən baxanda gördü ki, bu evdə şərabi su yerinə içirlər, ev sahibinin dizinin üstündə gəlin paltarları geymiş bir qız oturub, qonaqlar gülüb-danışır, bayağı lətifələr danışır... Müdrik insan dəhşətə gəldi: “Necə ola bilər ki, belə bir adam cənnətdə mənimlə qonşu olsun — Allahdan qorxmayan, dini bayramları qeyd etməyən əxlaqsız bir insan?!”

Qoca, cəsarətini toplayıb qapını döydü. Yevstax qapını açıb ondan nə istədiyini soruşdu.

— Mən Yevstaxı axtarıram.

— Yevstax mənəm. Sənə nə lazımdır?

— Səninlə danışmalıyam.

Onlar əyləşdilər. Müdrik insan Yevstaxa söylədi ki, Allahdan cənnətdə kiminlə qonşu olacağını soruşub.

— Yuxuda səni gördüm. Sənin və yaşadığın şəhərin adını eşitdim. De görüm, sən cənnətə düşmək üçün nə etmişən?

Yevstax cavab verdi:

— Bəlkə, sən yuxunu qatmısan, ya da məni kiminləsə dəyişik salırsan?

— Yox, mən sənin adını eşitdim. Həyatını mənə danış, bəlkə o zaman sənin cənnətlə mükafatlandırılmağının səbəbini anladım.

— Mənim həyatımda önəmli nə var ki... Valideynlərimi xatırlamıram. Bircə o yadımdadır ki, onlar bütün dini bayramlara cidd-cəhdlə hazırlaşırdılar, bayram süfrəsi ətrafında otururdular. Hansı duanı oxuduqlarını, nə etdiklərini unutmuşam. Mənsə hər bayram günü dostlarımı yığıb şənlik düzənləyirəm.

— Yox, bununla olmaz. De, həyatın boyu nə yaxşı iş görmüsən?

— Heç bir yaxşı iş görməmişəm.

— Necə yəni? — müdrək təəccübləndi. — Öz həyatından bir az da danış.

— Mən yetim küçə uşaqları ilə birlikdə böyümüşəm. Qonşular həmişə tənbeh edir, ev-əşik sahibi olmağımı istəyirdilər. Lakin alınmadı, evlənmədim.

— Evlənmədin? Bəs o gəlin donundakı qız kimdir?

— O, mənim qızımdır.

— Sənin qızın? — qoca, şübhə ilə Yevstaxa baxdı. — Bəs dedin ki, evlənməmişən?

— Bu, başqa hekayədir. Bir dəfə meşədən bir qız uşağı tapdım, beş yaşında idi. Quldurlar onun valideynlərini öldürmüşdülər. Onu övladlığa götürüb böyütdüm. İki il əvvəl, özü kimi bir yetim oğlanı sevdi. Mən onlara görə çox şad oldum və kömək etmək qərarına gəldim. Hər şeyimi satdım ki, onlara toy edə bilim. Elə bu gün toylarıdır.

Müdrək insan Yevstaxı qucaqlayıb dedi:

— Mənim çoxlu şagirdim var. Onlara yaxşı işlər görməyi, doğmalarına, yaxınlarına, kasıblara kömək etməyi, dini qaydalara əməl etməyi öyrədirəm. Sən olmasaydın, mən əlimdən gələn hər şeyi etdiyimi düşünəcəkdim. Ancaq indi başa düşdüm ki, cənnətdə səninlə qonşu olmaq üçün, hələ çox iş görməliyəm.

QARPIZ

Bir şəhərdə öz müdrikliyi ilə ad-san qazanmış, lakin çox kasıb yaşayan bir kişi vardı. Sonunda, onun şan-şöhrəti padşaha da gəlib çatdı və şah xəbər göndərdi ki, onun evinə qonaq gələcək.

— Biz hökmdarı nəyə qonaq edəcəyik? — xanımı narahatlıqla soruşdu. — Evdə, demək olar ki, heç nə yoxdur!

— Nəyimiz varsa, süfrəyə qoyarsan. Mən nə desəm, onu edərsən, — qoca cavab verdi.

Padşah gələndə qoca onu süfrəyə dəvət etdi, xanımı isə onlara qarpız gətirdi. Ev sahibi qarpızı götürdü, atıb-tutdu, çırtma vurdu, bir az döyücləyib arvadına dedi:

— Orada bundan da yaxşı qarpız var. Get, onu gətir.

Qadın heç nə demədən getdi və əlində qarpız geri döndü. Qoca, yenə də qarpızı atıb-tutdu və xanımından xahiş etdi ki, başqasını gətirsin. Qadın bu dəfə də əri deyəni etdi. Qoca razı halda, xanımının son gətirdiyi qarpızı kəsib padşahı qonaq etdi.

Bu arada onların maraqlı söhbəti də sona çatdı. Padşah qocaya təşəkkür edib çox razı və şən halda saraya döndü. O, qocanın qonaqpərvərliyindən çox razı qalmışdı.

Padşah, qocanın onu qonaq etməsi üçün qarpızı necə diqqətlə seçməsinə, xanımını dəfələrlə yeni qarpız gətirmək üçün yollamasını məmnunluqla xatırlayırdı... Onun ağına da gəlmirdi ki, qocanın evində bircə qarpız vardı.

ƏN DƏYƏRLİ ŞEY

Günlərin birində, Cəbrayıl qərara gəldi ki, insanların ən böyük günahını aşkar etmək üçün yerə ensin, sonra isə Allahdan onları amansızca cəzalandırmasını rica etsin.

Uca Yaradan bundan əgah oldu, çox qəzəbləndi:

— Sən bir mələksən, lakin heç də qüsursuz deyilsən. Adəm övladını necə qınaya bilərsən?! Yerə en və insanlara məxsus ən böyük dəyəri mənə gətir.

Mələk Yaradanın əmrindən çıxma bilmədi və yola düşdü. Qarlı dağların başı ilə, sonsuz çöllərin, dalğalanan dənizlərin üstü ilə çox uçdu... Bir dağ ətəyilə uçarkən, orada döyüş getdiyini gördü. Baxdı ki, torpağın üstünə düşüb qalmış yaralı bir əsgər dodaqlarını güclə tərpədənək su istəyir:

Su verin... Su...

Başqa bir əsgər sürünərək yaralıya yaxınlaşdı və su ilə dolu qabı onun dodaqlarına dayadı. Yaralı, suyu böyük bir yanğıyla içərək sakitləşdi. Cəbrayıl içində azacıq su qalmış qabı götürüb göyə qalxdı:

— Budur, ölməkdə olan döyüşçünü hüzurə qovuşduran sudan bir az gətirdim. Yəqin ki, ən dəyərli şey budur.

— Haqlısan, su doğrudan da dəyərlidir, lakin ən böyük dəyər o deyil.

Mələk yenə Yerə endi. Uzun axtarışdan sonra dənizin kənarında yerə yığılmış bir gənc gördü. Gənc adam fırtınaya düşən uşaqları xilas edərkən, böyük bir dalğa onu ağuşuna alaraq sahilə çırpılmışdı. O, canını tapşırarkən, mələk onun son nəfəsini tutub Allaha gətirdi.

— Ey qüdrətli Allah! Yəqin ki, ən dəyərli şey budur!

— Bəli, o gənc adam digərlərini xilas etmək üçün özünü qurban verdi. Bu, çox dəyərlidir. Lakin dediyimi hələ də tapa bilməmişən.

Cəbrayıl Allahın əmrini doğru-dürüst yerinə yetirmək üçün yenə də Yerə uçdu. Və təsadüf onu çox gözlətmədi. Meşənin üstü ilə uçarkən gördü ki, bir nəfər adam oğrun-oğrun ucqarda yerləşən evə sarı gedir. Hiss olunurdu ki, o – bir quldurdu, gecənin qaranlığından yararlanaraq, öz pis niyyətini həyata keçirmək fikrindədir. İçəri soxulmadan öncə, o, pəncərədən içəri boylandı və orada gənc bir qadın gördü. Gözlərində azğın bir qıgılcım parladı. Ehtiras atəşi bütün

bədənini sardı. Artıq şikarını ovlamağa hazır idi ki, otağa körpə bir uşaq qaçıb gəldi. Qadın onu masaya oturtdu, qarşısındakı kitabı açdı və oğluna Allaha dua etməyi, verdiyi nemətlərə görə Ona təşəkkür etməyi öyrətməyə başladı.

Pis adamın ürəyi yumşaldı. O, öz evinin istisini, bu qadının oğluna öyrətdiyi kimi, ona da sevməyi və dua etməyi öyrədən anasını xatırladı. Gözləri doldu... İyrənc fikirlərinə, bu vaxtadək törətdiyi bəd əməllərinə görə çox peşman oldu, göz yaşları yanaqlarından aşağı süzüldü...

Cəbrayıl, bu damlaları götürüb Allaha gətirdi:

— Uca Allahım! Deyəsən, ən dəyərli şey — peşmanlıqdan doğan göz yaşlarıdır!

— İndi doğru anladın, — dedi Yaradan. — Mənim gözümdə ən dəyərli şey — tövbədir. Tövbə insanları xeyirxah işlərə sövq edir. Yaxşı işlər isə böyük hörmətə və sevgiyə səbəb olur. Ətrafın sevgisi insanın yaxşı ad qazanmasına bir vəsilədir. Yaxşı ad qəlbə pak və təmiz saxlayır, onu nurla doldurur. Təmiz qəlb də o qədər işıqlıdır ki, öz şəfəqləri ilə məni də işıqlandırır.

ALLAHA XOŞ GEDƏN NƏDİR?

Bir qadın, iki körpə uşağını doyurmaq üçün, kəndbəkənd dolaşdı. O, ucqar bir kəndə gəlib çatdı. Əhalidən mömin adamın harada yaşadığını, onun adını öyrənib qapısına gəldi:

— Allah xatirinə, bizə rəhminiz gəlsin! İki gündür ki, yollardayıq. Günlərdir dilimizə çörək dəyməyib, yuyunmamışıq, əyin-başımız da cırılıb. İmkan yaradın yuyunaq. Yeməyə çörək, yatmağa yer verin.

Mömin adam dedi:

— Çox zamansız gəlmisiniz, indi dua etməliyəm, yarımçıq qoya bilmərəm. Mənim sizə ayıracaq vaxtım yoxdur, çıxın gedin.

Kədərlənmiş qadın uşaqları ilə yoluna davam edib, növbəti evin qapısını döydü. Qapını qoca bir kişi açdı və qadın ona da günlərlə yollarda qaldıqlarını, ac olduqlarını və gecələməyə yerləri olmadığını dedi. Məşğul da olsa, qoca duasını yarımçıq kəsib, onları içəri dəvət etdi. Yuyunmaqları üçün şərait yaratdı. Onlara ən hörmətli qonaq kimi süfrə açdı və yatmaq üçün rahat yer verdi.

O gecə mömin insan çox qəribə və cansıxıcı bir yuxu gördü. Gördü ki, iki mələk gəlib ona deyir:

— Özünə çəki-düzən ver, yuyun, təmiz paltar geyin. Allah səni hüzuruna çağırır.

Mömin insan yuyunub paltarını dəyişdi və bu mələklərin müşayəti ilə yola düzəldi. Çatar-çatmaz, Yaradan onu məzəmmətlədi:

— Sənə bildirmək istəyirəm ki, etdiyin günaha görə cəhənnəmə düşəcəksən.

Mömin təəccüblənib soruşdu:

— Necə yəni? Sənə hər gün dəfələrcə dua edən adamı cəhənnəmə göndərəcəksən? Sənin qarşında nə günah etmişəm, İlahi?

— Yadından çıxıb ki, dünən axşam sənin qapını döyən kasıb və ac qadını, uşaqları ilə birgə, evinə buraxmadın və dua etməyə tələsdin? Məgər mənim sənin duana olan ehtiyacım onların yeməyə olan ehtiyacından çox idi?

— Bağışla, ey dünyanın hökmdarı, — mömin yalvardı. — İmkan ver, geri qayıdım, səhvimi düzəldim. İmkan ver, həm sənin, həm də o qadının qarşısında günahımı yuyum.

O, bu sözləri qışqıraraq yuxudan oyandı. Dəhşət içində idi. Mömin tez nöqərlərini səslədi və onları həmin qadını axtarmağa yolladı. Nöqərlər çox axtardılar, nəhayət, tapdılar. Gəlib sahiblərinə xəbər verdilər ki, qonşudakı qoca kişi qadını və uşaqlarını öz evində qonaq edib.

Mömin adam səhər açılan kimi qonşunun evinə gedib qapısını döydü. Qoca onu hörmətlə qarşılayıb içəri dəvət etdi. Mömin elə kəndə qonaq gəlməyə qorxmuşdu. Qoca onu qonaq evinə dəvət etdi. Mömin elə kəndə qonaq gəlməyə qorxmuşdu. Qoca onu qonaq evinə dəvət etdi. Mömin elə kəndə qonaq gəlməyə qorxmuşdu.

— Qonşu, icazə ver qonaqların mənimlə getsinlər. Hörmət-izzətlə onların qulluğunda durmaq istərdim.

Qoca onu diqqətlə dinləyib evinə dəvət etdi. Xanımından xahiş etdi ki, çay və şirniyyat gətirsin. Sonra, möminə belə dedi:

— Yox, əziz qonşu. Onları indi apara bilməzsən. Əvvəla, hələ yatırırlar və onları yuxudan yarımçıq oyatmaq qonaqpərvərliyə uyğun deyil. Ayıldıqdan sonra isə ürəkləri istəyən yerə gedə bilərlər. Lakin istərdim ki, evimdə bir az da qalsınlar, könülləri xoş olsun... Hə, bir də, əziz qonşum, sən kimi mən də bu gecə yuxu görmüşəm. Bilirəm ki, ehtiyacı olanlara yardım etmək Allaha xoş gedir və bunun mükafatı çox böyükdür.

DİLİN HÖKMÜ

Bir dəfə farsların hökmdarı çox pis xəstələnir. Onu heç cür sağalda bilmirlər. Əlacsız qalan hökmdar söz verir ki, hər kim onu xəstəlikdən xilas etsə, qızını və sərvətinin yarısını ona verəcək.

Bu xəbəri eşidən bir gənc, şahın hüzuruna gəlib deyir:

— Səni müalicə edə bilərəm.

— Necə? — şah təəccüblənir.

— Bu xəstəliyin əlacı — şir südüdür.

— Şiri sağa biləcək adamı haradan tapaq?

Və dərhal da əlavə edir:

— Madam ki, bunu sən təklif etdin, yerinə də sən yetirəcəksən.

Gətirə bilsən, mən də dediklərimə əməl edəcəyəm!

Gənc adam məcbur olub şir südü axtarmağa gedir. O, meşədə şirin öz balaları ilə birlikdə yaşadığı mağaranı tapır. Ancaq bilmir ki, şirə necə yaxınlaşsın. Bu zaman ağına bir fikir gəlir: o, mağaradan bir qədər kənarda məskən salır və oraya on oğlaq gətirir. Hər səhər oğlağın birini şirə yem edir.

Gənc, şirə hər gün daha artıq yaxınlaşır və on gündən sonra o, şiri sıgallaya bilir və oğlağı yeyənə kimi südündən bir az sağır. Sevincək geri qayıdan oğlan, yolda yorulu və dincəlmək üçün bir ağacın altında uzanır. Yuxuda görür ki, onun bədən üzvləri bir-biri ilə, hansının daha vacib olması barədə, mübahisə edir.

Gözlər deyir:

— Mağaranın və şirin tapılmasına səbəb olan bizik. Biz olmasaydıq, o, bunu edə bilməzdi!

— Yox! — ayaqlar qışqırır. — Biz daha vacibik! Onu meşəyə, şirin yanına aparın bizik. İndi geri, padşahın yanına da biz aparırıq.

— Heç də belə deyil! — əllər deyir. — Şiri kim sağdı? Biz olmasaydıq, onu kim sağardı?! Ona görə də, əsas bizik.

Lap axırda dil danışdı:

— Mərcə girirəm ki, siz hamınız məndən asılısınız!

— Bu haradan çıxdı? — başqa üzvlər təəccübləndilər.

— Hökmdara mən dedim ki, ona şir südü lazımdır. Mən sussaydım, sahibimiz şahın hüzuruna necə çıxardı?

Dilin bu sözlərinə digər bədən üzvlərinin acığı tutdu.

— Yaxşı! — dil incidi. — Bunu sizə sübut edərəm.

Gənc oyanıb “nə qərribə yuxu idi” deyə düşündü. O, yenə yoluna davam etdi və bir müddət sonra gəlib saraya çatdı.

— Şir südü gətirə bildinmi? — şah həyəcanla soruşdu.

Gənc özündən asılı olmayaraq:

— Buyur, götür, sənə it südü gətirmişəm, — deyə cavab verdi.

Hökmdar qəzəbləndi:

— İt südü?

— Bəli, səni elə bu sağaldacaq.

Bu sözə çox hirslənən padşah, gözətçilərə əmr etdi ki, gəncin boyunu vursunlar. Onu cəlladın qarşısına gətirdilər. Oğlanın əl-ayağı titrəyir, gözləri yerindən oynayırdı.

— Sən nə etdin? — bədən üzvləri hay-haray saldı. — İndi ona nə əl, nə ayaq, nə də gözlər lazım olacaq.

Dil cavab verdi:

— Belə etdim ki, sizə əsas bədən üzvünün mən olduğumu sübut edim! İndi baxın görün, hamınızı necə xilas edəcəyəm.

Bunu demişdi ki, gənc adam gözətçiyə üz tutdu:

— Eh vay! Mən ən vacib şeyi şah deməyi unutmuşam!

— Nəyi unutmusan?

— İnan mənə, bu dəqiqə məni şahın hüzuruna aparmasan, sənün üçün heç də yaxşı olmayacaq.

Gözətçi əlacsız qalıb gənci şahın yanına qayıtardı

— Ey böyük hökmdarım! Mən ən vacib şeyi sənə deməyə macal tapmadım. Sən də məni doğru anlamadın.

— Nə olub? — şah təəccübləndi.

— Sən məni nədən ötrü yollamışdın? Şir südü gətirməyə. Mən sənə şir südü gətirmişəm. Amma südü gətirdiyim ölkədə şiri it adlandırırılar. Məgər sən sağalmaq istəmirsən? Südü iç və sağal!

Padşah südü içdi və dərhal canında bir yüngüllük hiss etdi. O, sözünün üstündə duraraq qızını və sərvətinin yarısını bu hazırcavab oğlana bağışladı. Dil isə digər üzvlərə dedi:

— Məgər bilmirdinizmi ki, kim öz dilinə hakim ola bilirsə, o da hörmətə layiq olur, öz sözlərilə insanların ruhuna şəfa verənlər isə, cənnətlə mükafatlandırılırlar?..

MEYNƏ

Nuh adlı mömin bir adam ilk dəfə meynə² əkməyə hazırlaşır. Elə bu vaxt şeytan peyda olub deyir:
— Ey Nuh, olarmı, bu işdə sənın şərikin olum?

Şeytanın hiyləsini başa düşməyən kişi razılaşıır. Şeytan buna sevinir və onlar tənəyi birlikdə əkirlər.

Şeytan, qaranlıq düşəndə, qoyunu, şiri, meymunu və donuzu üzüm bağına gətirir. O, heyvanların bədənini deşib qanlarını tənəyin dibinə tökür. Elə edir ki, ortağının bundan xəbəri olmur.

Üzümlər yetişəndə ondan şərab hazırlayırlar və Nuh bu içkini içir. Sonra onun başına nələr gəldiyini danışmaq istəmirik... Sadəcə, bunu deyə bilərik ki, səhər ayılanda özünü döşəmənin üstündə cılpaq vəziyyətdə görür.

...O vaxtdan çox illər ötüb, ancaq elə bu gün də şərabı aludə olan adamlar özlərini, qanı tənəyin dibinə tökülmüş olan heyvanlar kimi aparırlar: əvvəlcə qoyun kimi mülayim olur, sonra, şir kimi vəhşilik edirlər. Daha çox içdikdə isə, meymunluq etməyə başlayır, ən axırda da donuz kimi yerdə eşələnirlər.

---

²Üzüm tənəyi

ŞAHIN SEVİMLİSİ

Şahın Sevgil adlı sevimli bir işçisi vardı. Bir dəfə o, Sevgili yanına çağırır və deyir:

— Sevgil, qərara gəlmişəm ki, bu axşam sənin evinə qonaq gəlirəm və birlikdə şam edək. Get, mənə yemək və yataq hazırla.

Sevgil evə gedir, yemək hazırlamağa, ən yaxşı qab-qasığını çıxartmağa başlayır. Şah gecə rahat yatsın deyər, çarpayuya qu tükündən yumşaq döşək salır, özünə isə xalının üstündə yer açır.

Bu vaxt küçədən səslər eşidilir. Pəncərədən baxanda görür ki, şah əyanları ilə gəlir. Əyinlərində bahalı paltarlar, əllərində qızıl şamdanlar... Hər şey o qədər gözəl və dəbdəbəli görünür ki, Sevgil utanır. “Padşah təmtərağa, bahalı əşyalara öyrəşib, mənə evimdə isə dəyərlilik heç nə yoxdur”, — deyər düşündür.

O, hazırladığı hər şeyi yığışdırıb gizlədir. Padşah evə girib görür ki, onun gəlişinə heç nə hazırlanmayıb. Soruşur:

— Sevgil, axı mən bu gün sənə qonaq gələcəyimi demişdim. Niyə bəs mənə lazımı qaydada qarşılamırsan?

— Şah sağ olsun, — Sevgil utanaraq cavab verir, — sənə gəlişinə hər şeyi hazırladım. Yemək də bişirdim, ən yaxşı qablarımı da çıxartdım, sənə yumşaq yataq da düzəltdim. Ancaq pəncərədən baxıb gördüm ki, əyanlar sənə necə cah-calalla müşayət edirlər. Mən də utanmışam, çünki əziz qonağıma, gördüklərimin yüzdə birini belə təklif edə bilmirəm. Odur ki, azırladığım hər şeyi gizlətdim və düşündüm ki, qabiliyyətsizliyimi görməyinizdənsə, heç nə görməsəniz daha yaxşıdır.

— Sevgil, — padşah başını buladı, — o dediklərini mən sənə evinə gətirirdim. Bu əşyalar mənə bezdirib. Mən xoşbəxtliyi — sənə birlikdə, sadəcə boşqablarda yeyəcəyimiz yeməkdə görürəm. Sənə söhbət etməyə ehtiyac duyuram, çünki xətrini çox istəyirəm. Amma əgər istəyirsənsə, gələn dəfə nöqərlərə əmr edərəm, qonaq qarşılamaq üçün sənə lazım olan hər şeyi gətirərlər.

Allah bizə, evimizdəki əşyaların fərqi varmadan, bir-birimizi sevməyi və dost olmağı qismət etsin!

QİSMƏT

Keçmiş zamanlarda, Avraam adlı mömin, öz həmsəhərlilərindən birinin həddən ziyadə yoxsul olmasını taleyin ədalətsizliyi hesab edərək, Allaha üz tutur:

— Ey böyük Allah, sən bizim atamızsən, sən kasıblara kömək edir, ehtiyacı olanları dəstəkləyirsən. Bu kasıb Xaimə də bir nəzər sal. Qonşularımız arasında ən çox əziyyət çəkən, ağır işdə işləyən odur. Niyə ona kömək etmirsən?

Allah cavab verir:

Dinlə məni, Avraam. Mən ona məmnuniyyətlə kömək edərəm, lakin o, qəbul etmir.

— Necə yəni qəbul etmir?

— Götürmür. Mən verirəm, o isə götürmür.

— Əgər səndəki bu qüdrət və imkan məndə olsa idi, sübut edərdim ki, Xaim mənim köməyimi qəbul edə.

Belə olduqda, Allah Avraama deyir:

— Yaxşı, buyur, özünü sına.

Avraam nə etmək lazım gəldiyini çox düşünmür. Ağılına bir fikir gəlir: həyətdə bir neçə ailənin istifadə etdiyi su quyusu varmış. Xaim arvadına, ev işlərində istifadə etməsi üçün, hər gün on vedrə su gətirərmiş. Avraam vedrələrin birindəki suyu qızıla çevirir. Xaim qızıl pulla dolu vedrəni görüb xanımını çağırır:

— Bura bax, Sara! Pulla dolu vedrəni buraya sənmi qoymusan?

— Yox, mən qoymamışam, — Sara cavab verir. — Yəqin, qonşumuz Moşenindir.

Xaim Moşeni çağırır:

— Moşe, içi qızıl pulla dolu olan vedrə sənindirmi?

Moşe, heç düşünmədən: “Mənimdir, mənimdir”, — deyərək, pullara sahib çıxır.

Allah gülür: “Gördünmü? Dedim axı, götürmür!”

— Onda başqa cür yoxlayaq, — Avraam deyir. — Xaim hər gün səhər tezdən meşəyə odun gətirməyə gedir. Yolu çayın üstündəki köhnə körpüdən keçir. O, meşədən qayıdanda, mən də körpünün üstünə qızıl pullar tökərəm.

— Görərsən, — Allah deyir, — yenə də götürə bilməyəcək!

Avraam israr edir ki, bu ola bilməz. Amma Allah yenə də öz dediyinin üstündə durur.

Ertəsi gün, Xaim yenə də odun gətirməyə gedir. Körpüyə çatanda fikirləşir: “Allahım! Artıq neçə ildir ki, hər gün buradan keçirəm. Çox insan bu körpüdən yıxılıb həlak olub, bəs mən niyə yıxılmamışam? Deməli, sən məni çox sevirsen! Ədalətsizlik də olsa, geri dönəndə səni bir də sınayacağam”.

Odun toplayıb geri dönən Xaim, körpüyə çatanda gözlərini bağlayır və taleyini sınamaq üçün körpünü gözüyumulu keçməyə qərara verir. Düzdür, körpüdən yıxılmır və sağ qalır. Lakin üstündən adlayıb keçdiyi qızıl pulları da görmür.

Xaim körpünü keçdikdən sonra gözlərini açır, üzünü göyə tutub deyir: “Allahım! Məni bu qədər sevdiyini üçün çox sağ ol!”

Allah Avraama baxıb gülür:

— Gördünmü? Dedim axı! Mən verirəm, o isə götürmür!

KOR UŞAQ

Bir şəhərdə əməlisaleh bir insan varmış. Bir gün o, nəvəsi ilə çay kənarına gəlir. Nəvəsi dostlarıyla oynayır, qaçır, çimir; o isə sahilə oturub gözləyir. Birdən gözlərinə sataşır ki, qumun üstündə nəvəsi yaşlarda bir oğlan uşağı oturub. Uşaq kor idi, nə çimə, nə də yaşıdları ilə oynaya bilirdi. Qoca fikrə gedir və Allaha yalvarmağa başlayır:

— Allahım! Sənə yalvarıram, bu uşağın gözlərinə nur ver! Qoy, o da sevinсин, həyatdan zövq alsın.

O, çox yalvarır və nəhayət ki, Allahdan cavab gəlir:

— Bu uşaq sənə görə kordur.

Mömin dəhşətə gəlir:

— Necə yəni? Niyə mənə görə kordur?

Allah cavab verir:

— O uşaq kordur, çünki mən səni çox sevirəm.

— Allahım, bu necə sevgidir ki, ucbatından bir uşaq əziyyət çəkir?!

— Sənin dərdin-qəmin yoxdur, həyatında hər şey yaxşıdır, çünki o uşağın gözləri görmür.

— O, bir məsumdur. Mənə belə qurban lazım deyil. Onun gözlərinin işığını qaytar.

— Bunu etsəm, — Allah cavab verir, — heç bir gün keçməyəcək ki, yenidən kor etməyim üçün mənə yalvaracaqsan.

— Bu ola bilməz! Mən heç vaxt heç kimə pislik arzulamamışam və bir uşağın kor olması üçün də dua etmərəm!

O zaman Allah deyir:

— Yaxşı. Sənin xahişini yerə salmayacağam. Onun yanına get və başının üstündə dua oxu.

Mömin insan Allahın sözlərinə əməl edir və oğlanın gözləri açılır. O, dünyanın rənglərini görür, suya, səmaya, otlara, çiçəklərə baxıb sevinir. Bir az keçdikdən sonra, oğlan boş şüşələri toplamağa başlayır. Onları çayın sahilinə aparıb bir-bir sındırır və uşaqların çimdiyi yerə tökür. Uşaqlar sahilə çıxarkən şüşə qırıntıları onların ayağını möhkəm yaralayır. Qocanın nəvəsi də yaralanır. Bunu görə kişi köməyə gəlir; birini sakitləşdirir, birinin yarasını sarıyır. Sonra, həmin oğlanın yanına qaçıb deyir:

— Sən nə etdin? Allah buna görə səni cəzalandıracaq. O, sənin gözlərinə işıq verdi, sənsə uşaqları şikəst etdin.

Ancaq uşaq onun sözlərinə məhəl qoymur və öz bəd əməlinə davam edir.

O zaman qoca yenə Allaha üz tutur:

— Allahım! Mən ömrümü sənin müqəddəs kitabını oxumağa həsr etdim, ancaq yenə də çox şeyi anlaya bilmirəm. İndi bildim ki, sən niyə o uşağın gözünün işığı qaytarmaq istəmirdin.

— Yox, sən hələ başa düşməmişən. Səbəb tək bu deyildi.

— Bəs nə idi?

— Məni dinlə! — Allah dedi. — On iki saat sonra bu oğlan sənin gözlərinin qabağında nəvəni öldürəcək və bu da sənə dərs olacaq. Bir də tələsik nəticə çıxarmağa çalışma! Ədalətimdən də şübhə etmə!

BAHALI HƏDİYYƏ

Bir zamanlar, yəhudi torpaqlarında dünyagörmüş, ağıllı bir hökmdar varmış. Onun yeganə zəif cəhəti — ətrafına vəzirləri, köməkçiləri, əyanları, münəccimləri, cadugərləri yığıb dolaşığı suallar verməsi imiş. Bir dəfə o, yenə hamını yığıb soruşur:

— Səltənətimdə məndən də ağıllı və varlı insan varmı?

Hamı bir ağızdan:

— Yox, bizim padşahımız hamıdan ağıllı, hamıdan varlıdır! — deyir.

O zaman padşah yenə soruşur:

— Bəs bu müdrik insan niyə susur? Mənim xətrimə dəyməkdən qorxur?

Müdrik insan cavab verir:

— Şah sağ olsun, səni incitməkdən qorxmuram. Səltənətində belə bir insan var. O, sənin iyirmi il ərzində görmədiyən və saymadığın uşaqlıq dostundur.

Padşah deyir:

— Bu necə ola bilər? Axı yəhudilərin padşahı mənəm! Babalarımızın daş-qaşları, xəzinəsi mənim əlimdədir. Kim məndən daha varlı ola bilər? Mən buna inanmıram! Amma, yaxşı. Sən belə deyirsənsə, yoxlayaq!

Şahın xəzinəsində böyük bir almaz varmış. Ta qədimdən, xalqın ümumi malı kimi orada saxlanılmış. Hökmdar qərara gəlir ki, o almazı gözetçilərlə uşaqlıq dostuna yollasın. Gözetçilərin başçısına da əmr edir ki, dostunun ona göndərəcəyi hədiyyəni və dediyi sözləri unutmasın.

Hökmdar öz-özünə düşünür: “Əgər mən yəhudi xəzinəsinin ən bahalı əşyasını hədiyyə edirsənsə, dostum da məndən varlı və ağıllıdırsa, görək, o, mənə nə hədiyyə edəcək?”

Gözetçilər o adamın yanına gəlir, padşahın hədiyyəsini gətirirlər. Adam bahalı daşı görüb saçını-başını yolur:

— Bu nə fəlakət idi, başıma gəldi?! Sakitcə, qəmsiz-kədərsiz yaşayırdım. Allahım, nə üçün belə bir bəlanı mənə yolladın?! Bu daş nəyimə lazım idi?!

Gözətçilərin rəisi təəccübənib deyir:

— Sən başa düşürsənmi ki, hökmdar sənə necə bahalı bir hədiyyə göndərib? Sevinmək lazımdır. Sənsə göz yaşını töküüb, paltarını cırır-san, Allahı səni sevməməkdə günahlandırırısan.

— Bu qiymətli daşa görə, artıq mənim bütün ailəm təhlükə altındadır. Bilirsənmi ki, nə qədər adam bu almazı əldə etmək istəyəcək? Bu daşa görə məni, xanımımlı, uşaqlarımı öldürə bilərlər. Bu lazımsız şeyə görə, mən keşikçi tutmalı və gecələri yatmamalıyam. Və sən də bunu yaxşı hədiyyə hesab edirsən? Padşaha de ki, bu hədiyyəni qəbul etmirəm, o mənə lazım deyil!

Gözətçilərin rəisi deyir:

— Mən bu sözləri çatdırmaqdan qorxuram! Bəs sən padşaha nə hədiyyə edəcəksən?

Dostu şahı çatdırmaq üçün içində mezuya — mübarək kəlamların yazıldığı perqament olan bir qutu verir:

— Bu, mövcud olan ən dəyərli hədiyyədir. Bunu hökmdara verərsən.

Gözətçilərin başçısı deyir:

— Sənin hədiyyəni istənilən bazardan üç gümüş pula almaq olar. Şahın sənə acığı tutar: ona belə ucuz şey vermək olmaz.

— Yox, bu çox qiymətli hədiyyədir. Lazım gəlsə, mən onu başa sala bilərəm.

Gözətçilərin başçısı qutunu götürüb saraya qayıdır. Hökmdar bərk hirsələnir və əmr verir ki, keçmiş dostunun evinin altını üstünə çevirsinlər, qızıl və qiymətli daş-qaş axtarınlar.

Nökərlər adamın evini axtarır, bağını, bostanını, ağacların dibini arayırlar, lakin heç nə tapmırlar. Onda şah əmr edir ki, köhnə dostunu zindana atınlar.

Bir neçə vaxtdan sonra, şah zindana gəlir və soruşur:

— Niyə sən mənə elə ucuz hədiyyə göndərdin? Onu bazardan üç gümüş pula da almaq olardı.

Dostu cavab verir:

— Sən mənə, bütün gücümü toplasam da, qoruya bilməyəcəyim qiymətli bir daş hədiyyə etdin. Mənsə sənə, qapının üstündən asmaqla, bütün var-dövlətini, ailəni, uşaqlarını qoruyacaq bir hədiyyə etdim. Mənim varlı olmağıma gəlincə, təkcə bunu deyə bilərəm: müdrik qoca haqlı idi: mən səndən varlıyam. Ancaq mənim sərvətim yerdə deyil, göydə saxlanılır və haqq dünyasında məni gözləyir. Bunu necə əldə etmişəm? Çox sadə: ehtiyacı olan hər kəsə bacardığım qədər

kömək etmişəm. Bu etdiklərimin savabı — mənim uca məqamda toplanan sərvətimdir. Sən dünyadan əliboş gedəcəksən. Məni isə, sənın arzu edə bilməyəcəyin qədər var-dövlət gözləyir. Rəhmətlik atam deyərdi ki, axirət dünyasındakı bir nəfəslük hava, bir incə qoxu — bu dünyadakı var-dövlətdən daha möhtəşəmdir.

YERALTI ŞƏHƏR

Uzaq diyarların birində çox gözəl bir şəhər vardı. Şəhərin sakinləri xoşbəxt və qayğısız yaşayırdılar. Lakin bir çətinlikləri vardı: şəhər çox qədim olduğundan, çirkabların axdığı yeraltı borularda problem yaranmışdı. Odur ki, bu məsələni həll etmək üçün yetmiş iki müdrək insan bir yerə topladı.

Aqillərdən biri təklif etdi ki, ən dözümlü və bacarıqlı gənclərdən birini boruları düzəltməyə yollasınlar. Digəri, bunun mümkün olmadığını söylədi. Çünki problemin aradan qaldırılması üçün nə qədər vaxt lazım gələcəyini heç kim bilmirdi. Üçüncü isə problemi aradan qaldırmaq üçün bir dəstə adam göndərməyi təklif etdi. Nəhayət, razılaşıaraq belə qərara gəldilər ki, oğlanlarla bərabər qızlardan da bir neçəsini göndərək. “Biz bilmirik, problemi həll etmək nə qədər vaxt aparacaq. Əgər çox vaxt tələb olunarsa, gedən cütlüklərin övladları bu işi davam etdirərlər”, - dedilər.

Beləliklə, bir dəstə oğlan və qız seçib, yeraltı mağaraya göndərdilər və onları başa saldılar ki, borular təmir edilməsə, əlli ildən sonra şəhər məhv olacaq.

İllər keçdi... Yeraltı mağarada bütöv bir xalq yarandı. Yuxarıdakı — yerin üstündə mövcud olan, gözəl ağacları və çiçəklərilə könül oxşayan, abad və işıqlı şəhər haqda rəvayət dildən-dilə düşdü, atalardan oğullara, oğullardan nəvələrə ötürüldü. Lakin onların heç biri o böyük şəhərdəki yaşayışı təsəvvür edə bilmirdi. Yerin altında yaranan bu xalq, qaranlıqda, çirkab içində, siçan və siçovulların arasında yaşamağa davam edirdi.

Uzun zaman keçmişdi, bir vaxt gözəl şəhəri xilas etmək üçün gedən adamlar qarşılına qoyulan məsələnin öhtəsindən gəlmiş, xarab olan boruları təmir etmişdilər. Onların səyi sayəsində şəhər xilas olmuşdu. Lakin həmin şəhəri görmək nə bir daha onlara, nə də sonrakılara qismət olmamışdı. Nəsillər dəyişdikcə, danışılan rəvayətlər də dəyişmiş, artmışdı...

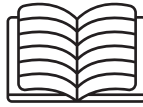
Günlərin birində, yeraltı şəhərdə yaşayan müdrək qoca günəş işığının düşdüyü bir dəlik gördü. O, xalqı topladı və dedi: “Bu şüaya baxın! O, kiçik olsa da, çox gözəldir. Biz, əcdadlarımızın qarşımıza qoyduğu

məsələnı çoxdan həll etmişik. Vaxtdır, gəlin yerin üstünə — dastanlarımızda vəsf etdiyimiz şəhərə, işıqlı dünyaya qayıdaq. Axı nəyə görə bu yeraltı mağarada yaşamalırıq?”

Əfsus ki, o, camaatı yola gətirə bilmədi. Qaranlıqda yaşayanlar üçün işığa öyrəşmək böyük cəsərət tələb edirdi... Yerın altındakılar öz qaranlıqlarına elə öyrəşmişdilər ki, işıqdan qorxdular.

...Müdrık adam dünyasını dəyişmiş, yeraltı şəhərin sakinləri isə, günəş şüasının düşdüyü həmin yerı başlamışlar. Onlar hələ də qaranlıqda, çirkab içində yaşayır, yuxarı çıxmaqdan qorxurlar. Varlı və gözəl şəhərin xoşbəxt əhalisi isə bir daha geri qayıtmayan bu insanları hələ də hörmət və ehtiramla anırlar...

Yəqin, ona görə xalq arasında belə bir deyim var: “Öz kökünüzdən uzaq düşməyin!”

TOY

Yəhudi rəvayətinə görə, İskəndər Zülqərneyn³ növbəti döyüşdən qayıdarkən, yolu bir səhradan keçir. Böyük sərkərdə uzaqda kiçik bir şəhər görür. O, öz çaparlarını şəhər haqda bilgi toplamağa göndərir.

Bir müddət sonra çaparlar geri dönüb deyirlər:

— Böyük hökmdar! Ora adi bir əyalətdir, amma qərribə sakinləri var. Onlar hər şeyi məhkəmə yolu ilə, ədalətlə həll etməyi xoşlayırlar.

İsgəndər Zülqərneyn bunu eşitdikdə, o şəhəri görməyə qərar verir.

Böyük hökmdarın şəhərə daxil olmasını eşidən əhali, onu şəhər qapılarının açarı ilə qarşılayır. Bu itaətdən məmnun qalan İsgəndər deyir:

— Eşitmişəm, buranın adamları məhkəməni, ədalətli qərarları sevir. Belə bir məhkəməyə baxmaq istəyirəm.

— Şah sağ olsun! Bir azdan maraqlı bir məsələni müzakirə edəcəklər, — deyən camaat, onu məhkəmə otağınadək müşayət edir.

İsgəndər işin gedişinə mane olmamaq üçün lap arxada oturur və qulaq asmağa başlayır.

Mühakimə olunan iki adamdan biri deyir:

— Hörmətli hakim! Mən bu adama torpaq satmışam. O da, ev tikmək üçün yeri qazarkən, bir küp qızıl tapıb. Təkid edirəm ki, bu dəfinə ona çatmalıdır, çünki torpaq daha ona məxsusdur.

— Sən nə deyirsən? — hakim ikinci adamdan soruşur.

İkinci kişi cavab verir:

— Mənim dostum doğru deyir. Mən ondan torpaq almışam. Lakin müqavilədə torpağın altındakı dəfinə barədə heç nə yazılmayıb. Deməli, onu götürməyə haqqım yoxdur. Odur ki, onu yiyəsinə qaytarmaq istəyirəm.

— Yox, mən onu götürmərəm!

— Mən də götürmərəm!

---

³Makedoniyalı İsgəndər

Məhkəməni izləyən İsgəndər, bu adamları dinləyir və gülüm-səyir...

Hakim fikrə gedir. Nə etsin? Tərəflərdən heç biri dəfinəyə sahib çıxmaq istəmir. O, birinci kişidən soruşur:

— De görüm, sənin övladın varmı?

— Bəli, var.

— Bəs sənin? — o, ikincidən soruşur.

— Mənim də var.

— Sənin evlənməyə hazır olan oğlun varmı? — hakim yenə birinci adamdan soruşur.

— Var.

— Bəs sənin, ailə qurmağa hazır olan qızın varmı? — hakim digərinə sual verir.

— Var.

Bu cavablar hakimi qane edir və o, öz qərarını verir:

— Qərarım budur: övladlarınızı evləndirin, tapılan dəfinəni də onlara hədiyyə edin.

Hər iki kişi sevinir, qucaqlaşır deyirlər:

— Aqlımıza gəlməzdi ki, bu hal-qəziyyə bizi qohum edəcək!

İsgəndər Zülqərneyn özünü saxlaya bilməyib bərkdən gülür. İnsanlar ona təzim edərək soruşurlar:

— Hökmdar sağ olsun! Niyə güldün? Məhkəmə xoşuna gəlmədi?

— Bu necə məhkəmə idi? Ömrümdə belə şey görməmişəm. Məhkəməni toya çevirdiniz.

— Uca hökmdar! Bəs, hakimin yerinə sən olsaydın, nə edərdin?

— Şikayətçilərin ikisini də öldürüb, xəzinəyə sahib çıxardım.

— Elədir... — camaatın içindən səs gəldi. — Hakimiyyət axtarana adalət yersiz gələr.

KƏLLƏ

Bir dəfə İsgəndər Zülqərneyn ordusu ilə yürüşə çıxır. Yol böyük bir səhradan keçir. Ordu günlərlə, həftələrlə yol gedir. Su ehtiyatı tükənir, səhranın isə sonu görünür ki, görünür... Birdən qarşılmasına qeyri-adi, gözəl bir göl çıxır. Onlar gölə tərəf qaçır, suyu acgözlüklə içməyə başlayırlar. Və görürlər ki, ərzaq ehtiyatı kimi götürdükləri quru balığı da bu suda isladanda, duzlu balıq şipşirin olur.

İsgəndər təəccüblənir və bu gölün sirrini öyrənmək qərarına gəlir. Döyüşçülərinə əmr edir ki, xəndək qazıb gölün suyunu boşaltsınlar. Əsgərlər onun əmrinə əməl edirlər. İsgəndər aşağıda, günəş şüalarının altında bərq vuran, bir qapı görür. Hökmdar onun təmiz qızıldan olduğuna təəccüblənir. “Yəqin, bu qapı haqq dünyasına açılır”, — deyər düşünür və qapını açmağa çalışır... bacarmır.

Böyük İsgəndər dua edib deyir:

— Ey Aləmlərin şahı! Mən İskəndərəm! Doğrudanmı, sən bu qapını mənim üzümə açmayacaqsan?

Bu an qapı aralanır, eşiyə bir insan kəlləsi atılır və qapı yenidən bağlanılır. İsgəndər kəlləyə baxır, amma heç nə anlamır. O, Yerusəlimdəki yəhudi müdriklərini xatırlayır. Çaparlarına onları tapıb gətirmələrini əmr edir.

Müdrikləri İskəndər şahın hüzuruna gətirirlər. Şah olanları andadır və bu kəllənin nə demək olduğunu soruşur. Müdriklərdən biri deyir:

— Ey böyük hökmdar, bu, adi kəllə deyil. O, sənin xəzinəyə yığıldığın ləl-cəvahirdən daha ağırdır.

— Elə şey ola bilməz!

— İnanmasan yoxlayarsan...

Müdriklər Yerusəlimə qayıdırlar. İsgəndərsə əmr verir ki, böyük bir tərəzi düzəltsinlər. Xəzinədə qiymətli nə varsa, tərəzinin bir gözünə, kəlləni isə digər gözünə qoyurlar. Müdriklərin dediyi kimi, kəllə ağır gəlir. Şah da, adamları da təəccüblənirlər.

İsgəndər, kəllənin niyə belə ağır olduğunu öyrənmək üçün, müdrilərin yanına yenə bir çapar göndərir. O, cavabı öyrənil geri dönür:

— Şah sağ olsun! Deyirlər ki, qoy padşah kəllənin gözlərini bağlasın. Onda qızıl ağır gələr.

İsgəndər elə də edir. Bu dəfə tərəzinin daş-qaşla dolu olan gözü ağır gəlir.

— Bu nə deməkdir? — İskəndər çox təəccüblənir.

Çapar, müdrilərin dediyi sözləri olduğu kimi padşaha çatdırır:

— İnsanın gözü həmişə acdır, deyirlər. Var-dövlət nə qədər çox olur-olsun, göz heç vaxt doymur. İnsan ha çapıb-talasın, ha yığıb-doldursun, yenə azdır ki, azdır. Şahım, girmək istədiyim o qapı sənlik deyil. O, mömin və əməlisaleh insanlar üçündür.

ƏBƏDİLƏŞDİRİLMİŞ AD

Nəvə öz babasının evinə qonaq gəlmişdi. O, babasının üstünə qaçır və xahiş edir ki, ona bir rəvayət danışsın. Baba soruşur:

— İstəyirsənmi, sənə böyük sərkərdə və fateh İsgəndərin başına gələn bir əhvalatı danışım?

— İstəyirəm, istəyirəm, — uşaq sevinclə qışqırır və dinləmək üçün yerini rahatlayır.

— Qədim zamanlarda, İsgəndər adlı böyük bir hökmdar varmış. O, bir-birinin ardınca bütün ölkələri, bütün səltənətləri işğal etmiş. Bir gün, yəhudi ölkəsinin paytaxtı olan Yerusəlimə də gəlib çıxır. Ordusu ilə şəhərə yaxınlaşanda görür ki, əlində şəhərin giriş qapılarının açarı olan qoca bir rahib onu qarşılamağa çıxıb. Sən demə, şəhərin müdrikləri yığılıb qərara gəliblər ki, bu yenilməz ordu ilə üzləşməmək üçün təslim olsunlar.

Qoca rahib İsgəndərin yanına çatanda, şah atdan düşüb ona yaxınlaşır. İsgəndərin məiyyəti buna çox təəccüblənir. Çünki o, heç vaxt fəth etdiyi şəhərin təmsilçisinin önünə tələsməzdi. İsgəndər diz çöküb baş rahibin əbasının ətəyini öpəndə, adamların təəccübü daha da artır.

— Sənə nə olub, böyük hökmdar? — onlar uca səslə soruşurlar. — Niyə belə etdiyini bizə açıqlayarsanmı?

— Mən hər dəfə döyüşə gedəndə, gözümə mötəbər bir insan görünürdü və hiss edirdim ki, məni qələbə gözləyir. O mötəbər insan məni heç vaxt tərk etmirdi. Düşünürdüm ki, gözümə görünən Yarıdanın özüdür. Lakin indi, bu ixtiyarı görəndə anladım ki, illərlə məni müşayət edən məhz onun surəti imiş.

İskəndər qoca rahibə müraciət edir:

— Mənim adımlı bu müqəddəs şəhərdə əbədiləşdirin!

— Sənin adını necə əbədiləşdirə bilərik?

— Müqəddəs məbədinizdə heykəlimi ucaldın. Qoy, əbədiyyətədək hamı mənə hörmət və ehtiramını bildirsin.

Qoca cavab verir:

— Şahım, mənim xalqım bu fikri yaxşı qarşılamaz, çünki bununla mübarək məbədə həqarət etmiş olarıq. Çünki Yaradan bizə buyurub: “Olduğunuz yerdə bütләrdən uzaq durun!” Həm də, nə vaxtsa başqa bir hökmdar gəlib, sənin heykəlini uçuracaq.

İsgəndər razılıqla başını tərpedir, başa düşür ki, qoca haqlıdır.

— Amma, şah sağ olsun, mən bilirəm, sənin adını necə əbədiləşdirmək olar, — baş rahib davam edir. — Bu il məmləkətdə nə qədər uşaq doğulacaqsa, hamısına sənin adını verərik.

— Bunun mənə nə xeyri olacaq? — İsgəndər onun təklifinə təəcüblənir.

— Bizim xalqın adətinə görə, — rahib izah edir, — uşaqlara babalarının adını qoyurlar. Odur ki, əsrlər boyu insanlar uşaqlarına sənin adını verəcəklər. Və tezliklə yer üzündə hər yerdə, bütün xalqlarda bu adı daşıyan adamlar olacaq.

Qocanın müdrikliyi İsgəndərin çox xoşuna gəlir və o, müqəddəs şəhərə toxunmur. Müharibənin və zülmün qara buludları çəkilir, yəhudi xalqı bələdan xilas olur. Və bir il ərzində İsraildə doğulan bütün uşaqlara, böyük İsgəndərin şərəfinə onun adını qoyurlar....

Bu sözlərlə rəvayəti bitirən baba, nəvəsindən soruşur:

Bəs sən necə, öz adını əbədiləşdirmək istəyərdin?

— Bunu necə etmək olar ki, babacan? — nəvəsi həvəslə soruşur.

— Hər şey asandır! Müqəddəs kitabımızı oxu, Allahdan qorx, ağılı və yaxşılığıyla xalqın sevgisini qazan. Təmiz ada layiq olmaq söhrətli olmaqdan daha üstündür. O zaman insanlar sənə hörmət edər, övladlarına sənin adını verməkdən şərəf duyurlar.

YANLIŞLIQ

Qanunsevər bir qadın təyyarəyə bilet alıb hava limanına gəlir. O, qeydiyyatdan keçir, amma saata baxanda anlayır ki, uçuş vaxtına hələ xeyli var. Qərara gəlir ki, bufetə getsin.

Qəzet və bir qutu şirniyyat alıb oturmaq istəyir, lakin boş yer tapmır. Ətrafa boylanır. Bir din xadiminin tək oturduğunu görüb düşünür ki, həmin masaya əyləşsin. Yaxınlaşıb oturur və aldığı qəzeti oxumağa başlayır. Bir neçə dəqiqə sonra, qəzeti qatlayıb şirniyyat bükülüsünü açır ki, yesin. Lakin açan kimi, rahib əlini uzadıb bir vaflı götürür və yeyir. Qadın çox təəccüblənir: “necə yəni, bu nə hərəkət idi”, — deyər düşünür. Ancaq susub heç nə demir. O da vaflı götürür. Adam ona baxıb ikinci vaflını götürür. Qadın yenə təəccüblənir: “birinci vaflını icazəsiz götürdü, yaxşı, heç olmasa, ikincini götürəndə icazə istəyərdi...” Ancaq yenə susur. O, bir vaflı də götürəndə, həmin adam əlini uzadıb yenə birini alır. Qadın qəzəblənir, bir vaflı də götürür. Kişi də birini götürür. Bu minvalla, bütün vafliləri yeyirlər, qutuda cəmi biri qalır. Onda onlar susub bir-birinə baxırlar, ancaq heç biri vaflını götürmür. Bir neçə dəqiqə sonra kişi vaflını götürüb yarı bölür, yarısını qadına uzadır, digər yarısını da özünə saxlayır. Bu zaman qadın dözmür, qəzəblə yerindən sıçrayır, şirniyyatın qalan yarısını da kişinin üstünə atıb, çantasını götürüb gedir.

Bu vaxt təyyarəyə minik elan edilir. Qadın salona daxil olur, yerini tapıb oturur, ancaq heç cür sakitləşə bilmir. Təyyarə yerindən qalxır.

Bir qədər sonra qadın dodaqlarını boyamaq üçün çantasını açır. Möcüzə! Bufetdən aldığı vaflı çantasında idi...

Odur ki, sizə təəccüblü gələn məsələni araşdırmamış qərar verməyin! Bir yanlışlıq ola bilər.

ALIN YAZISI

Deyilənə görə, çox zəngin bir adam varmış. Bir gün onun falına baxırlar və mikrobdan öləcəyini deyirlər.

Ələcsiz qalan adam bütün var-dövlətini toplayıb bir ada alır. O, adada yeraltı saray tikdirir. Adamlar tutur, bütün adanı elə sterilizə etdirir ki, nə havadan, nə sudan, nə də qurudan saraya heç bir mikrob keçə bilməsin. Hətta yediyi yemək, nəfəs aldığı hava da sterilizə olunur. Ona qulluq edən, onunla təmasda olan hər kəs maska taxır, xüsusi paltarlar geyir. Artıq düşünmək olardı ki, bu varlı adamın çox yaşamasına heç nə mane ola bilməz.

Bir gün həmin adam ölür və heç kim bunun səbəbini anlaya bilmir. Onu nəzarətdə saxlayan həkimlər araşdırma aparırlar. Müayinələrin nəticəsi göstərir ki, adam mikrob çatışmazlığından ölüb.

Qismətdə nə varsa, o da olur. Alın yazısından qaçılmaz!

KARAIMLƏR

Aqillər rəvayət edirlər ki, yer üzündə karaim deyilən bir xalq varmı. Onlar, yazılı Tövrati qəbul etmiş, Musa peyğəmbərin Sinay dağında Tövrati şifahi şəkildə aldığı isə qəbul etmək istəməmişdilər. Onlar iddia edirmişlər ki, üzərinə mübarək yazıların həkk olunduğu lövhələrin alınmasının şahidi olublar, lakin Musanın şifahi Tövrati aldığı görməyiblər. Buna görə də özlərini əsl yəhudi hesab edir, digərlərini isə saya salmırmışlar.

Bir dəfə karaimlər yəhudilərlə haqq-hesabı çürütmək qərarına gəlirlər və İran şahlarından birinə xəbər göndərilər ki, yəhudilər onu sevmir, hörmət etmir, söyür və əmrinə tabe olmaq istəmirlər.

Şah qəzəblənir:

— Elə böyük bir xalq şaha qarşı hörmətsizlik edə bilməz! Burada bir yanlışlıq olmalı. Yəqin ki, siz karaimlər yəhudilərə tuzaq qurmaq istəyirsiniz.

Möhtərəm şah, sən bunu yoxlaya bilərsən. Yəhudilərin başçısını saraya dəvət et, o zaman hər şeyi öz gözlərinizlə görəcəksən.

Şah, yəhudilərin yaşadığı qəsəbəyə adam göndərib, icma başçısını saraya çağırır ki, gəlib öz xalqını müdafiə etsin. Yəhudi qəsəbəsinə çaxnaşma düşür: hamı şahdan qorxur və bilirmiş ki, karaimlər necə fitnəkardırlar. Bu zaman müdrək bir ixtiyar qabağa çıxıb deyir:

— Mənə etibar edin! Mən məsələni yoluna qoyacağam, sizsə sarayda olduğum müddətdə mənə dua edin. Kainatın sahibi — Böyük Yarıdan öz övladlarını darda qoymaz!

İxtiyar adam saraya gəlir.

Saray qaydalarına əsasən, içəri ayaqqabıyla girmək olmazmış. Adamlar ayaqqabılarını çadırın ağzında çıxarıb bir kənara qoymalı, içəri — şahın hüzuruna ayaqyalın getməli imişlər. Bu, padşaha olan hörmət və itaətin bir göstərici imiş. Qoca isə saraya yaxınlaşanda ayaqqabılarını çıxarıb əlinə alır və içəri girir:

— Qüdrətli hökmdar, icazənlə, xalqımın müqəddəratını müdafiə etmək üçün gəlmişəm, — deyər şah müraciət edir.

Şah, çəkmələrini qoltuğuna vurmuş qocanı görəndə qəzəblənib taxtdan sıçrayır. Karaimlər isə tez qaçıb şahın yanına gəlir və qulağına pıçıldaırlar:

— Şah sağ olsun, gördünmü?! Onlar səni saymırlar! Hətta müdrlikləri belə, burada toplaşanların qarşısında səni alçaltmaq istəyir.

Şah əlini qaldırıb gözətçiləri çağırır, qocanın boynunu vurmağı və qəsəbədəki bütün yəhudiləri qılıncdan keçirməyi əmr edir. Lakin müdrük qoca özünü itirmir:

— Adil və aqıl hökmdar! Məni dinləmədən qərar vermə! Sənin müdrikliyin bu ədalətsizliyə imkan verməz. İcəzə ver, sözümü deyim.

— Yaxşı, de! — padşah razılaşır.

— Böyük hökmdar! Sözə başlamazdan əvvəl, yəqin ki, niyə çəkmələrini özümlə içəri gətirməyim sənə maraqlı olar.

— Danış, mən bunu bilmək istəyirəm.

— Mən qorxuram ki, ayaqqabılarımı qapıda qoysam, karaimlər onu oğurlayarlar, çünki onlar oğrudurlar.

Karaimlər hirsələnib qışqırırlar:

— Utanmırsanmı?! Biz heç də oğru deyilik! Siz yəhudilər oğru və yalançısınız.

Bu zaman qoca deyir:

— Sizin inandığınız yazılı Tövratda buna aid dəlillər var.

O, Şmot⁴ kitabını açır, Musanın Sinay dağına qalxmazdan önce ayaqqabılarını çıxardıb dağın qarşısında qoyduğu hissəni göstərir: “O, dağa qalxır və Tövrətə alır”.

— Belədir?

— Doğrudur, elə yazılıb!

— Ancaq aşağı enəndə, onun ayaqqabıları yerində yox idi.

— Onlar necə olmuşdular? — şah soruşur.

— Karaimlər oğurlamışdılar. Onlar yalançı və oğrudurlar.

Karaimlər yenə qışqırırlar:

— Biz heç nə oğurlamamışıq, sən yalan danışırsan! Ümumiyyətlə, biz Sinay dağının ətəklərinə bu hadisədən min il sonra yerləşmişik.

Bu vaxt şah gülür:

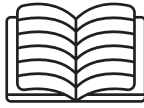
— Bəs deyirdiniz, əsl yəhudi sizsiniz, yazılı Tövrətin şahidlərisiniz? Əgər o vaxtlar orada yoxmuşsunuzsa, deməli, siz yalançı və fırıldaqçısınız. Rədd olun gözümün önündən!

⁴ Birlikdə Tövrət adlanan beş kitabdan (Bereyşit, Şmot, Vaikra, Bemidbar, Dvarim) biri

Karaimlər o getmək gedirlər... (Tezliklə, onların izi-tozu belə qalmır).

Qoca üzünü şaha tutub deyir:

— Qəzəblənmə, böyük hökmdar! Bu, bizim günahsız olduğumuzu sübut etmək üçün yeganə vasitə idi. Biz öz şahımıza sədaqətlə xidmət edirik. Bu dünyada çox şey eşitmək olar, amma yalanı doğrudan seçə bilmək gərəkdir ki, bunun da kiçik bir sirri var: yalanın ayağı yoxdur və o heç nəyin üzərində durmayıb. Himi yoxdur deyə, bir balaca silkələyən kimi yığılır.

İKİ QARDAŞ

Bir zamanlar iki qardaş vardı. Onların hər birinin ayrıca ev-əşiyi, işi-gücü vardı. Qardaşlar iyirmi beş il idi ki, görüşmürdülər. Böyük qardaş çox varlı idi. Kiçik onun kimi varlı olmasa da, pis yaşamırdı: ticarətlə məşğul olur, mal-qara saxlayırdı.

İş elə gətirir ki, kiçik qardaş iflasa uğrayır, hətta evini belə satmağa məcbur olur. Hər şeyini itirib, küçələrdə qalır. Bir müddət keçdikdən sonra, qərara gəlir ki, kömək üçün qardaşına müraciət etsin. Onu tapmaq elə də çətin olmur, çünki böyük qardaşın şöhrəti bütün şəhərlərə və kəndlərə yayılmışdı.

Qardaşının sarayına gələndə onu saysız-hesabsız cangüdənlər qarşılıyır və deyirlər ki, sahiblərilə görüşmək üçün növbəyə yazılmaq lazımdır. Kasıb qardaş çox təəccüblənir. Amma nə edə bilərdi. “Yəqin ki, vacib işi var deyə, qardaşım məni yaxşı qarşılıya bilmir”, — deyə düşünür.

Qardaşı onu qəbul edənədək kasıb onun qapısından əl çəkmir. Nəhayət, qardaşı onu qəbul edir. Böyük qardaşından yardım alacağına sevinən adam, onu qucaqlamaq istəsə də, qardaşı imkan vermir.

— Nə olub? Məni tanımadın? — balaca qardaş qışqırır. — Görünür ki, tanımadın. Çünki görüşümüə heç şad olmadın.

— Nə olub, mən niyə sevinməliyəm?! — varlı qardaş soyuqqanlıqla cavab verir.

— Görürəm, məni görməyinə şad deyilsən, amma mən səndən kömək istəməyə məcburam. Bir çətinliyə düşdüm və hər nəyim var-dısa, satmaq məcburiyyətində qaldım. İndi pula çox ehtiyacım var. Mənə kömək et! — Kasıb qardaş utana-utana xahiş edir.

Varlı qardaş dinib-danışmadan ona bir ədəd mis pul uzadır. Kasıb məyus olub deyir:

— Qardaş, görünür ki, sən tezliklə xəstələnib öləcəksən.

Kiçik qardaş gedir, lakin onun bu sözləri varlı qardaşın ağından heç çıxmır. Elə olur ki, bir neçə həftə sonra o, möhkəm xəstələnir və yatağa düşür. Halı günü-gündən pisləşir. İş belə görən varlı qardaş quluqçularına əmr edir ki, qardaşını tapıb onun yanına gətirsinlər. Evi, işi olmayan adamı tapmaq çətin olur. Çox axtarırlar, nəhayət,

bir səhər onu bazarın yanında, köhnə bir mindərin üstündə yatan gördülər. Dilə tutub xahiş edirlər ki, varlı qardaşına baş çəkməyə getsin, o isə razılaşmır.

— Əgər qardaşım məni tanımaq istəmədisə, kömək etmədisə, onun evində mənim nə işim var?! — deyir.

Lakin səfil qardaşın vəziyyəti heç də ürəkaçan olmadığı getməyə razılıq verir. Amma şərt qoyur ki, əvvəlcə ona yüz qızıl pul versinlər.

Qulluqçular qayıdır, hər şeyi olduğu kimi sahiblərinə danışırlar. Varlı qardaş köməkçilərinə əmr edir ki, qardaşına yüz qızıl verib onun yanına gətirsinlər. Nökərlər əmri yerinə yetirib kasıb qardaşı saraya gətirirlər.

— Sən mənə nə etdin? — varlı adam qardaşını görər-görməz soruşur. — Mən çox xəstəyəm və ölməyimə az qalıb. Sən bunu mənə niyə dedin, beynimə niyə saldın?

— Mən sənə pislik etmək istəmədim, — kasıb qardaş cavab verir. — Bir neçə il əvvəl başıma bir əhvalat gəlmişdi: qonşumuz xəstələnmiş, mən də digər qonşularla birlikdə onun yanına getmişdim. O, uzun müddət idi yaddaşını itirib uzanıqlı qalmışdı. Biz həkimdən soruşduq: “O yaşayacaq ya öləcək?” Həkim isə bizə cavab verdi: “Əgər gözünü açıb sizi tanısa, yaşayacaq, yox əgər tanımasa, öləcək”. Mən də gördüm ki, sən məni, doğma qardaşını tanımadın. Onda həmin həkimin sözlərini xatırladım. Düşündüm ki, sən də tezliklə xəstələnib öləcəksən.

Doğru demişlər: “Xain xoflu olar”.

HƏZZ ALMAQ ÜÇÜN

Danışırırlar ki, cümə günü çox işləyən bir yəhudi, evə gedib bayram axşamını — Şabatı⁵ keçirməyə imkan tapmır. Bir az düşündükdən sonra ağına gəlir ki, kiməsə qonaq getsin. Adət-ənənəyə görə, heç kim qonağı geri qaytara bilməzdi. Bu niyyətlə, o, ən məşhur ravvinin — müdrik Baal Xoxmanın evinə getməyi qərara alır.

O, müdrik Xoxmanın evinin kandarında dayanır və soruşur:

— Rabi, bu axşam müqəddəs bayramı sizdə keçirə bilərəmmi?

— Əlbəttə, çox şad olaram! — Baal Xoxma cavab verir. — Amma bunun üçün mənə 200 şekel⁶ ödəməlisən.

Qonaq ev yiyəsinin bu utanmazlığına bərk təəccüblənsə də, pulu çıxarıb verir. Ancaq daxilən rahatlıq tapmayaraq düşünür: “Necə ola bilər ki, belə mömin insan bu qədər həyasız və acgöz olsun?! Mən onu müflis edəcəyəm...”

İlk növbədə, o, vanna otağına girir, soyuq və isti suya heyfi gəlmədən yuyunur. Bir qədər sakitləşir və düşünür ki, bu yolla 30 şekelin əvəzini çıxmış oldu. Sonra soyuducunu açır, oradakı yeməklərdən o ki var yeyir. Özlüyündə daha 40 şekeli qaytardığını düşünür və bir az da sakitləşir. Rahat yatdıqdan sonra, qalxıb yaxşıca yuyunur, sonra yenə də doyunca yeyir. Bütün günü gözəl bağçada, pərqu döşəklərin üstündə, ayağını ayağına aşırıb dincəlir. Axşamüstü, şad-xürrəm evinə getməyə hazırlaşır. Baal Xoxmaya yaxınlaşıb deyir:

— Qonaqpərvərliyinə görə sənə çox minnətdaram, böyük zövq aldım.

— Dayan! — Baal Xoxma deyir və seyfi açaraq adamın ona verdiyi 200 şekeli qaytarır. — Pulunu geri götürməyi unutma.

Heyrətlənən qonaq soruşur:

— Əgər onları mənə qaytaracaqdınsa, niyə tələb edirdin?

Rabi Xoxma cavab verir:

— Bəs bu qədər pul verməsəydin, dincəlməkdən belə həzz ala bilərdinmi?

---

⁵ Yəhudilərin, cümə günü günbatandan ta şənbə günü axşamədək davam edən, istirahət günü

⁶ Şekel — İsraildə pul vahidi

ÖVLAD BORCU

Bir evdə qonaqlıq vardı. Çoxlu adam toplaşmışdı. Süfrəyə cürbəcür yeməklər düzülmüşdü. Musiqiçilər nağara döyəcləyir, tütək çalırdılar. Masanın başında oturan kişinin yubileyi idi — 50 yaşı tamam olurdu. Doğmaları, dostları, yaxınları onun başına yığı mışdılar.

Yubilyar ayağa qalxıb, üzünü masa arxasında əyləşən atasına tutdu:

— Ata, bu badəni sənin sağlığına içmək istəyirəm. İyirmi beş yaşımadaək sən məni saxladın, hər ehtiyacımı ödədin. Kədər nədir bilmədim. İyirmi beş yaşımdan sonra pul qazanmağı öyrəndim. O vaxtdan sənin üçün hər şey etməyə çalışmışam. Bu gün əlli yaşım tamam olur... Gözəl bir ata kimi — sənin sağlığına içirəm! Mən ləyaqətli oğul olmaq istəyirəm, odur ki, soruşuram: əgər sənin qarşında bir borcum qalıbsa, yadıma sal. Mən də elə indi, dostların və yaxınların önündə, onu yerinə yetirim. Və bundan sonra, biz səninlə ödəmiş olarıq.

Qonaqlar susdular. Hamı atanın nə deyəcəyini gözləyirdi. Qoca qalxdı, sakit və ciddi səslə dedi:

— Kiçik bir borcun qalıb, oğul. Əgər onu qaytarsan, o zaman səninlə ödəmiş olarıq.

— Yaxşı! De görüm, mən nə etməliyəm?

— Oğul, sən dünyaya gələndə mən qollarımı uzadıb yuxarı qaldırdım və yanından öpdüm. Əgər bu borcu da mənə qaytarsan, səninlə tam ödəmiş olarıq...

Atanın bu sözlərindən ortalığa dərin bir sükut çökdü. Yubilyar pul kimi qızarmışdı...

QARDAŞLAR

Danışırırlar ki, yaşlı bir kişinin iki oğlu və bir tarlası varmış. Onlar birlikdə işləyir, mehriban yaşayırdılar. Atalarının ölümündən sonra, tarlanın bir yarısı evli olan böyük qardaşa, digər yarısı isə hələ subay olan kiçik qardaşa çatır.

Bir axşam böyük qardaş düşünür: “Kiçik qardaşımın nə ailəsi var, nə uşağı. O evlənməlidir, uşaq sahibi olmalıdır. Gecə gedim, məhsulumun bir hissəsini onun sahəsinə qoyum”. Kiçik qardaş da düşünür: “Mən gənc və subayam. Bu qədər taxıl, pul nəyimə lazımdır?! Böyük qardaşım ailəli adamdır, xanımını və uşaqlarını saxlamalıdır. Yaxşısı burdur ki, məhsulumun bir hissəsini onun sahəsinə aparım”.

Gecə olur. Böyük qardaş öz məhsulunun bir hissəsini kiçik qardaşın sahəsinə qoyur, kiçik qardaş da böyük qardaşın. Hər ikisi razı halda gedib yatırlar.

Səhər böyük qardaş yuxudan qalxıb tarlaya gedir və görür ki, heç nə dəyişməyib. Sanki heç nə heç hara aparılmamışdı. Kiçik qardaş da eyni mənzərə ilə qarşılaşır. Onlar təəccüblənsələr də, bir-birinə heç nə demirlər.

Beləcə, günü başa vururlar. Böyük qardaş düşünür ki, yəqin, keçən gecə səhv edib, məhsulu öz tərəfinə qoyub. Səhvini düzəltmək istəyir və yenə məhsulunun yarısını götürüb gedir. Kiçik qardaş da eyni cür düşünür və o da dünənki kimi edir.

Sabah açılır. Qardaşlar tarlaya gəlib yenə təəccüblənirlər: məhsul yerindədir, sanki heç nə olmayıb. Lakin yenə də bir-birinə heç nə demirlər.

Axşam düşür. Böyük qardaş qərara gəlir ki, bu dəfə məhsulu aparıldıqdan sonra evə getməsin və baxıb görsün nə baş verir.

O, məhsulu götürüb digər tərəfə qoyur, özünü oturub gözləyir. Kiçik qardaş öz məhsulunu gətirən zaman, onlar qarşılaşırlar. Məsələdən agah olan qardaşlar atalarının vəsiyyətini xatırlayırlar: “Yaradan bizə bu torpağı əmanət edib ki, işləyək, xoşbəxt və firavan yaşayaq. Dalaşmağın, savaşımağın mənası yoxdur. Yalnız sevgi bizi xoşbəxt edə bilər. Tövratda deyilir ki, yaxınlarını özün kimi sev. Bütün insanlar

Qardaşlar

---

qardaşdır. Biz bir-birimizi heç bir səbəb olmadan sevməli və yardım etməliyik. O zaman yaşamaq daha asan, həyat daha xoşbəxt olar”.

Qardaşlar qucaqlaşib evə dönürlər. Onlar uzun müddət atalarını yada salıb şirin söhbət edirlər.

BİR QƏPIYİN DƏYƏRİ

Danışır ki, kəndlərin birində, yoxsulların ehtiyacını ödəmək məqsədilə yığılan pullara nəzarət etmək üçün, bir adam təyin edirlər. O, ürəyində Allah xofu olan hörmətli bir şəxs imiş. Çalışır və öz işinin öhdəsindən gəlirmiş.

Həmin kənddə varlı bir kişi də yaşayırmış. Yenə pul toplamaq zamanı gələndə, bu Allah adamı varlı kişinin də evinə gedib qapısını döyür:

— Salam, hörmətli insan! Mən yoxsullarımız üçün pul toplayıram. Sənin yanına gəlməmişdim, çünki ehtiyac yox idi. İndi isə bizə çoxlu pul lazımdır. Xahiş edirəm, kömək et.

— Burada gözlə, — varlı kişi deyir.

O, bir qəpik gətirib adamın ovcuna qoyur. Adam çiyini çəkib deyir:

— Ayıb deyilmi? Mən o qədər yolu ümidlə sənin yanına gəlmişəm ki, yardım edəsən, sən isə bir qəpik verirsən?

Adam əsəbiləşir, qəpiyi yerə atıb gedir.

Bu məsələnin üstündən uzun zaman keçir. Kənddə toy olacaqmış. Lakin toydan bir gün əvvəl, ordu canişini gəlir və bəyə:

— Səni də, digərləri ilə birlikdə, əsgər aparacağıq, - deyir.

Gənc yalvarır:

— Axı sabah mənim toyumdur, məni necə əsgər apara bilərsiniz?

Məmur isə onu dinləmək istəmir.

Axşam icma başçısı gəncə görə xahiş etmək üçün məmurun yanına gəlir. Ona qulaq asan məmur deyir:

— Hər şeyi başa düşürəm. O zaman, bu işin əvəzində pul verməlisiniz.

Və məbləği söyləyir. İcma başçısı əlləri ilə başını tutur:

— O qədər pulu haradan tapaq?!

— Qərarım qətidir və dəyişmək fikrində deyiləm! — məmur cavab verir.

İcma başçısı adamların yanına qayıdır və birlikdə, nə edəcəklərini fikirləşməyə başlayırlar. Düşünürlər, düşünürlər, amma o qədər pulu haradan tapa biləcəklərini ağıllarına gətirə bilmirlər. Özlərində olan

pulları bir yerə toplusalar da, yenə az olur. Varlı kişinin yanına isə getmək istəməirlər.

Həmin vaxt, bir müdrək adam kəndə qonaq gəlmiş. O, bir kənarda oturub söhbətə qulaq asırmış. Hamı susanda müdrək icma başçısından soruşur:

- Varlı kişinin yanına niyə getmək istəmirsiniz?
- Bir dəfə getmişdik, ancaq o heç nə vermək istəmir.
- Bir daha yoxlamaq lazımdır. Mən gedərəm.

Müdrək insan gedib varlının qapısını döyür. Qapını o, özü açır.

— Salam! — müdrək insan deyir. — Başımıza belə bir iş gəlib, pulu haradan tapacağımızı bilmirik. Bütün ümidlər sənədir.

Varlı kişi “yaxşı” deyib içəri girir. Qayıd gələndə, əlindəki bir qəpik pulu müdrəkin ovcuna qoyur. Müdrək baş əyib təşəkkür edir:

- Çox sağ ol! Pulun çox olsun!
- Adam bu sözləri eşidən kimi deyir:
- Gözlə!

Özü isə yenə evə girir və bu dəfə əlli qəpik gətirir. Müdrək insan yenə varlıya təşəkkür edir. Varlı kişi bir daha evə gedir və bir manat gətirir. Müdrək baş əyib getməyə hazırlaşır.

- Dayan! — varlı deyir. — İçəri keç!

Müdrək adam varlı kişinin arxasınca evə girir. O, lazım olan məbləği gətirib deyir:

- Bu da sizin bəyi geri almaq üçün lazım olan məbləğ.

Müdrək adam həm sevinir, həm də təəccüblənir:

— Suala görə üzr istəyirəm! Sənin haqqında xoş olmayan sözlər eşitmişəm. Ancaq indi burada baş verənlər eşitdiklərimin əksidir. Zəhmət olmasa de, sən niyə kəndin yoxsulları üçün pul vermirsən?

Varlı kişi cavab verir:

— Cəhd etdim. Cavabdeh olan şəxsə bir qəpik verdim, amma o, pulun qədrini bilməyib yerə atdı. Mən əminəm ki, azın qədrini bilməyən, çoxun da qədrini bilməz. Deməli, elə adama pul vermək olmaz. Sənə pul verməyə hazırım, çünki onları lazım olan kimi istifadə edəcəyinə inanıram.

ƏDƏBSİZ CİN

Naftali adlı müdrük bir adam öz xanımı ilə dirriyi belləyirmiş. Birdən bel nəyəsə ilişir. Ər-arvad, torpağın altından köhnə, ağzı mumla möhürlənmiş bir şüşə tapırlar. Şüşəni açanda içindən bir cin çıxır.

— Naftali! — cin bağırır. — Mən sənə çox minnətdaram! Min il idi, bu şüşənin içindəydim və özümə söz vermişdim ki, kim mənə buradan çıxartsa, ömrünün sonuna qədər ona xidmət edəcəyəm. Ürəyindən nə keçirsə, de!

— Geri — şüşəyə qayıt! — ağıllı kəndli ona əmr edir.

Cin onun əmrini yerinə yetirir. Naftali şüşənin ağzını möhkəm qapayır. Sonra, ona bir daş bağlayıb dənizə atır.

— Sən nə etdin? — xanımı onun üstünə düşür. — Niyə belə etdin? O cin bizim bütün arzularımızı yerinə yetirə bilərdi.

— Birincisi, — müdrük cavab verdi, — o necə cindir ki, min ildir oturub şüşənin içində, çıxıb bilmir?! İkincisi, o dedi ki, ömrümün sonuna qədər mənə xidmət edəcək. Bəlkə, bir müddətdən sonra düşündü ki, mənim ömrüm çox uzun sürür... Üçüncüsü və ən əsası isə — o ədəbsiz, özünü təqdim etmədi.

XOŞBƏXTLİK

...İki kişi vardı — bədbəxt və xoşbəxt. Onlar bizim zamanda yaşayırdılar. Bədbəxt həmişə əl uzadıb sədəqə istəyər, xoşbəxt isə həmişə ona sədəqə verirdi.

Bir dəfə, xoşbəxt yenə də bədbəxtə pul vermək istəyir, lakin baxır ki, o, yoxdur. “Bir az gözləyim, bəlkə gələr”, — deyə düşünür.

O, beş dəqiqə gözləyir, on dəqiqə gözləyir, birdən görür ki, tindən bir “Mercedes” çıxdı, sükan arxasında da həmin dilənçi! Xoşbəxt təəccüblənir və düşünür: “İşə bax! Deməli, bu bədbəxt də artıq xoşbəxt olub”.

Avtomobil bir qədər aralıda dayanır, bədbəxt adam maşından düşüb başqa səmtə gedir. Xoşbəxt: “onu izləyim”, — deyə düşünür və görür ki, tanışı indi də başqa küçədə dilənir. O, başını bulayır: “Bəli, demək ki, varlı olmaq — xoşbəxt omaq deyil. Xoşbəxtlik — Allahın verdiyinə qane ola bilməkdir!”

ANA ÜÇÜN HƏDİYYƏ

Danışırırlar ki, bir qadın ərini erkən itirmiş, onun yadigarı olan üç oğlunu təkbaşına böyütmüşdü.

Zaman keçir, oğlanlar sərpilir və hər biri varlı bir adam olur. Ana isə qocalır və öz kiçik daxmasında yaşamağa davam edir.

Bir gün üç qardaş qərara gəlir ki, onlara çəkdiyi əziyyətə görə analarına təşəkkür etsinlər.

Böyük oğul deyir:

— Mən anama qulluqçuları olan böyük ev almışam. Qoy heç olmasa, qocalığında rahat yaşasın.

Ortancıl oğul deyir:

— Mən isə anama sürücüsü olan gözəl bir avtomobil almışam. Hara istəsə gedə bilsin.

Kiçik oğul deyir:

— Mən isə ikinizi də üstələmişəm. Bilirsiniz ki, anamız Müqəddəs Yazını oxumağı çox sevir! Ancaq qocalıb, gözləri yaxşı görmür və oxumağa çətinlik çəkir. Mən də düşündüm ki, ona tutuquşu hədiyyə edim. Bu tutuquşunu 20 il ərzində 20 müdrik şəxs öyrədib və indi o, Müqəddəs Yazını başdan-başa əzbər söyləyir. Ona, sadəcə, fəslin nömrəsini demək kifayətdir ki, dərhal başlasın.

Qardaşlar razılaşırlar ki, ən yaxşı hədiyyə budur.

Bir müddət sonra oğullar anaya qonaq gəlirlər və soruşurlar:

— Anacan, bizim hədiyyələrimiz xoşuna gəldimi?

Ana böyük oğluna deyir:

— Hədiyyənə görə çox sağ ol, oğlum. Ancaq belə böyük ev nəyimə lazımdır? Onsuz da mən otağın birində oluram, digərləri isə boşdur.

Sonra ortancıl oğluna deyir:

— Sən də sağ ol, oğlum. Hədiyyən çox gözəldir. Ancaq bu qoca vaxtımda hara gedirəm ki? Gözlərim də, demək olar ki, görmür.

Daha sonra, ana, üzünü kiçik oğluna tutur:

— Çox sağ ol, sonbeşiyim. Sən anana nə lazım olduğunu bilirsən. Göndərdiyin toyuqdan bişən şorba əla idi.

YOL

Bir dəfə necə oldusa, bir gecədə dörd adam dünyasını dəyişdi: Tyarsanqo, Şamoil, Muxoil və Sahib-Huna. Onlar geniş dağ yolunda peyda olub sakitcə yol getməyə başladılar. Tezliklə bir dərənin kənarına gəlib çıxdılar. Qəfildən, yol iki cığıra ayrıldı. Onlar tərəddüd içində dayanarkən qarşılarında Əzrayıl peyda oldu.

— Siz hamınız ömrünüzü yaşamısınız, — dedi. — İndi sizin qarşınızda yeni məkanınıza gedən yol var. Hər kəs yolunu özü seçməlidir. Yolun biri gözəllik və hüzur dolu cənnətə, digəri dəhşət və ümitsizliklə dolu cəhənnəmə gedir. Ancaq bilin, peşman olsanız, cənnətin, ya cəhənnəmin qapısına çatmamış yoldan qayıtmaq olar. İstənilən halda, hamınız layiq olduğunuzu alacaqsınız.

Əzrayıl bunu deyib yoxa çıxdı. Yolçular isə çaşqınlıq içində qaldılar: harada eşidilib ki, cənnətə, ya cəhənnəmə gedən yolu insan özü seçsin? Amma əlac yox idi. Onlar püşk atdılar ki, birinci kim getsin.

Birinci Tyarsanqo gedəsi oldu və o, tərəddüd etmədən sağ yolu seçdi, çünki “sağ” sözü onun fikrincə sağlıq, salamatlıq demək idi. O, gümrah addımlarla irəliləyirdi. Bir də gördü ki, bir qoz ağacı yıxılıb yolu kəsib. Dayanıb ətrafa baxdı... Böyük qara bulud günəşin üzünü örtmüşdü. Meşədən vəhşi heyvan səsləri gəlir, ayağının altında yer titrəyirdi.

Dünya Tyarsanqonun gözündə qaraldı. O, çox qorxdu və düşündü ki, doğru yol seçməyib. Gördüklərini danışmaq üçün geri qayıtdı.

Bu vaxt Muxoil başqa yolla gedirdi. Bir qədər keçmiş, dəhşətli və qorxulu şeylərin şahidi olmağa başladı; qayalıqdan daşlar qopub düşür, başının üzərində qarğalar uçuşurdu.

Qorxmuş Muxoil, Tyarsanqo kimi, gördüklərini və şübhələrini söyləmək üçün digər yolçuların yanına qaçdı.

Dördü də çox həyəcanlanmışdı. Onlar düşündülər ki, bu yollardan heç biri cənnətə gedənə oxşamır.

Növbə Şamoilə çatmışdı. O, qərara gəlir ki, nə olur-olsun, sağa gedəcək.

Şamoil yola düzəlir... Qorxuya qalib gəlmək heç də asan olmur, amma o, nə haradan əsdiyi bilinməyən, ayağına dolaşıb onu yıxmağa çalışan küləyə, nə yolunun üstündəki qollu-budaqlı qoz ağacına, nə də vəhşi heyvanların vahiməli səslərinə fikir verirdi. Tezliklə onun qarşısına gözəl bir vadi və böyük dağ gölü çıxdı. Göl, özünün sərinliyi, büllur kimi təmiz suyu və şəfəqlər altında parıldayan gözəlliyilə onu ovsunladı.

Gördüklərindən bir qədər sakitləşən Şamoil, buranın cənnət olduğunu düşündü. İri bir tut ağacının kölgəsində uzanıb yuxuya getdi.

Şamoilin geri qayıtmadığını görən Sahib-Huna, onun vəhşi heyvanlara yem olduğunu düşünüb qərara gəldi ki, digər yolu seçsin.

Sahib-Huna heç nədən qorxmayaq irəlilədi... Vəhşi heyvanların nəriltisi, fırtınalı buludlar, qorxulu şimşəklər və digər dəhşətli əlamətlər onu dayandırmadı. O, vəhşi heyvanlardan gizlənərək, yağışdan, küləkdən qorunaraq, yorulmadan yoluna davam etdi. Nəhayət, iri bir daşın üzərində böyük hərflərlə "Cəhənnəm" yazılmış bir yerə gəlib çatdı.

Qarşıda cansıxıcı, qaranlıq və soyuq dərə uzanırdı. Palçıqlı dağ seli məkanın bir hissəsini tutmuşdu və ərazi yaşamaq üçün tamamilə əlverişsiz görünürdü. Buranın adamları kiçik qayalıqda yaşayır, hər zaman vəhşi heyvanların onları parçalayacağı qorxusu ilə titrəyir, quldur dəstələrinin hücumuna məruz qalmaqdan və ya bataqlığa düşməkdən ehtiyat edirdilər. Sahib-Huna yerli əhalidən öyrəndi ki, bu yerlər şeytan tərəfindən lənətlənmiş ərazidir.

O, geri qayıtmaq istədi, ancaq gəldiyi yolu yağış yuyub aparmışdı. Geriyə yol yox idi və Sahib-Huna anladı ki, uyğunlaşmaqdan başqa çarə yoxdur. "Daxilimdə hüsur və sabitlik var, vicdanım təmizdir, mən nəyə görə cəhənnəmi özümə yaxın buraxmalıyam? — deyər düşündü. — Ola bilsin, burada hər şeyi dərhal dəyişə bilmədim, amma Allahın köməyi ilə öhdəsindən gələcəyəm. Necə ki, damla-damla toplanan su çaya dönür, mən də eləcə, bu yeri tədricən gözəlləşdirməyə çalışacağam.

Bu düşüncələr Sahib-Hunaya əminlik verdi və o, ilkin həyəcanını bir kənara qoyub həyat şəraitlərini dəyişməyə cəhd etmələri üçün yerli əhali ilə danışmağa başladı. Çoxları Sahib-Hunaya qulaq asıb onun arxasınca getdilər, bəziləri isə vəziyyətin əvvəlkindən də pis olacağından qorxdular.

Sahib-Huna dağdan gələn suyun toplanması üçün böyük bir çala qazdı. Çala böyük gölə çevrildi. Bataqlıq quruduldu və qurudulmuş ərazidə bağ saldılar, yeni evlər tikdilər. Dərədə vəziyyət möcüzəli şəkildə dəyişdikcə, daha çox adam Sahib-Hunaya kömək etməyə başladı; vəhşi heyvanları əhliləşdirdilər, quldur dəstələrini zərərsizləşdirdilər. Tezliklə quldur dəstəsinin üzvlərindən bir çoxu yerli sakinlər arasından özlərinə sevgili tapıb evləndilər və dinc həyat sürərək vadinin abadlaşdırılmasına yardım etdilər.

Bir müddət sonra şəhər salındı, aramsız yağışlar kəsdi, buludlar dağıldı və bu qaranlıq vadi günəşin qızılı şüaları altında azad nəfəs almağa başladı.

Sahib-Huna böyük bir daş götürüb üzərinə “Cənnət” yazdı və şəhərin giriş qapısına qoydu.

Bu zaman, onun qarşısında yeni yolayrıcı yarandı və həmin ağ palıtlı mələk peyda olub soruşdu:

— Səni nə gözlədiyini bilirsənmi?

— Məncə, yenə öz yolumu seçməliyəm. Ancaq bunu etməzdən öncə, deyin, mənim yol yoldaşlarımla başlarına nə gəldi?

Əzrayıl cavab verdi:

— Şamoil sağ yolla gedib, dərhal cənnətə — sənin yaratdığın məkana bənzəyən bir yerə düşdü. Ancaq bu məkanın qurulmasında iştirak edə bilmədiyinə çox təəssüf edir. Yeniliyə hazır olanda, Şamoilə də öz yolunu bir daha seçməsi təklif olunacaq. Ola bilər ki, cəhənnəmi cənnətə çevirmək xoşbəxtliyi ona da nəsib olsun.

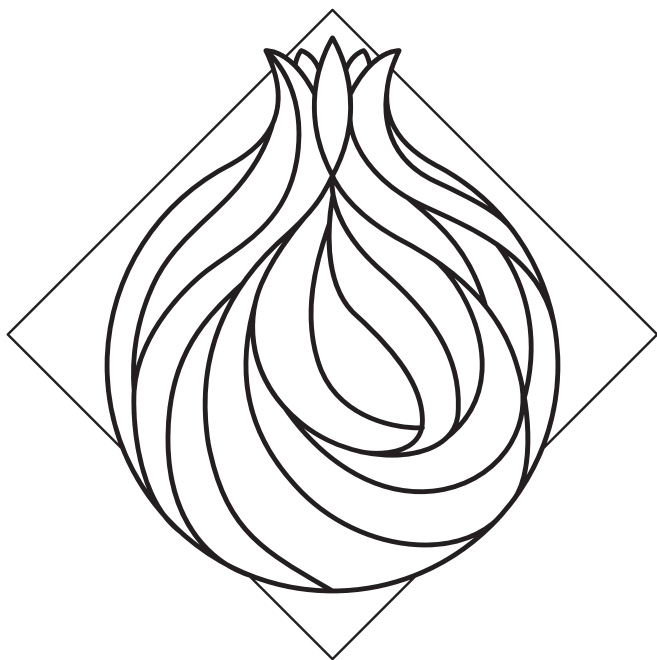
Tyarsanqo və Muxoilə gəlincə, onlar əsl cəhənnəmdəirlər, çünki hələ də iki yolun arasında qalıblar. Heç cür öz yollarını seçə bilmirlər.

Əzrayılı dinləyən Sahib-Huna, qəlbinin bir hissəsini qoyduğu şəhərlə vidalaşdı və inamla, sağa ayrılan yolla getməyə başladı...

AFORİZMLƏR

Xeyirxah adamların hər kəsdə bir xeyir qıyılcımı, bədxahlarınsa hər kəsdə bəd əməl gəzməsi heç də qərribə deyil. Qərribə odur ki, hərə axtardığını tapır.

Gözəlliyi əks etdirmək üçün, özün də təmiz və gözəl olmalısan.

Kim arzularının bəhrəsini təsəvvür etsə, o, arzusu ilə göz-gözə gələcək.

Həyatını ruhunu cilalamağa həsr et. O zaman, ətrafındakı bütün insanlar sənin sonsuz sevgini duyacaqlar.

Həyatın mənası — milyonlarla insana onu tapmaqda kömək etməkdir.

Əgər insan yalnız sevinmək üçün yaransaydı və heç bir əzab görməsəydi, xoşbəxtliyin qədrini bilməzdi.

Başqalarına arzuladığın öz başına gələcək.

Bəlkə, dodaqların kəpənəklər üçün qızılgül ləçəyidir. Amma ki, sus... Bax, bu dünya necə gözəldir!

Düzdür, fiziki güc hansısa ekstremal vəziyyətlərdə insanı mühafizə edə bilər. Amma yalnız ədalət, düzlük, diqqət və qarşılıqlı yardım insanları əbədi sülhə gətirib çıxarır.

Paradoks ondadır ki, aqressivlik heyvanlarda nəslini qoruyub saxlamağa xidmət edir, insanlarda isə mənasız formalar yaradır və yaşamını təhlükə altına atır.

Dünyadakı bütün gözəlliklər mühafizə olunur.

Ürəyinizi və ruhunuzu qoruyun, çünki son nəfəsədək bizimlə olan yalnız onlardır.

Ruhunuza qida verərkən heç kimin rəyini soruşmayın.

Mən ruhumu sadəcə qidalandırmıram, həm də onun, bizi əhatə edən gözəlliklərdən, zövq almasını təmin edirəm.

Qəzəbli anlarında özünü qoru! Qəzəbli olarkən nəinki səhv edə, hətta ruhunu və həyatını da itirə bilərsən.

Əgər özünü boşluqda hiss edirsənsə, ətrafa bax və sənə zövq verə biləcək nəsnəni tap. Yaradıcı ol və elə bir şey yarat ki, bizləri də heyran edə bilsin!

Mən yaşamağa çalışmıram. Mən yaşayıram!

İnsan öz dünyasında yaşaya bilməz! Dünya hamı üçün birdir, sadəcə, bəziləri orada azmışlar.

Həqiqi dəyəri olan bir şeyi nə yandırmaq, nə də batırmaq olar! Həqiqi dəyər yalnız bir nəfərə məxsus ola bilməz!

Həyatda həqiqi dəyər — yaxınlara olan sonsuz məhəbbətdir. Həqiqət yalnız ondan doğulur.

Əksər insanlar yaramazdırlar. Bununla da onlar digər canlılardan fərqlənirlər. İnsan yeganə canlıdır ki, yaramazlıq edir və başqalarını alçaldır. Bunu özünü qorumaq üçün deyil, paxıllıqdan edir. Paxıl adamlar, hətta, varlana da bilirlər.

Əgər həyatım yüngül olsaydı, mən bugünkü mən olmazdım!

Çoban qocalarsa, yorular və bir ağacın kölgəsində yuxuya gedərsə, onda qoyunların hərəsi bir tərəfə dağılar və uçurularda məhv olar.

Bir çiçəyin ətrini uzaqdan hiss etmək çətindir. Yaxınlaşınca — bu ətir ecaskar olur. Dərilməmiş gülün isə daha möhtəşəm, əvəzedilməz və ilahi bir ətri var.

Filmlərdə hər şey həyatdakından daha asandır.

Filmdəki qəhrəman, silahdan açılan yüzlərlə atəşdən ölməyə bilir, həyatda isə tək bir atəş belə öldürür insanı.

Özünü qədərində sevmək lazımdır ki, bütün məhəbbətini yalnız özünə sərf etməyəsən.

Bəsit insanlar bəsit əsərlər yaradırlar. Nadir insanlar isə sənət əsərini gənclik iksirinə çevirirlər.

Gözəllik sevinc doğurur.

Təbiətdəki hər şeyin: həyati enerjinin, canlının və bitkinin, daşın və ya materiyanın — bir qadın başlanğıcı var.

Gözəllik — yaratmaqdır.

Ən zəngin akademiya — həyat akademiyasıdır.

İnsanı sözlə, təxəyyül gücü ilə müalicə etməyi bacarmaq lazımdır. İnsana, onu doğru yola qoyacaq, heç olmasa, həyat yolunu göstərəcək məsləhətlər lazımdır. İnsana, öz yolunu tapmaqda kömək etmək üçün, bir məşəl də versəniz kifayətdir.

Kütlənin, hansısa xüsusi bir əsərin mənasına vara biləcəyinə ümid etməyin. Onun mənasını əsl əsərin nə olduğunu bilən anlayar.

Əsl yaradıcılıq — ürəkdən, ruhdan gələndir.

Tək olduğum zaman, rəsmlərimdəki rənglər daha parlaq alınır, çünki düşüncələrim təmiz olur...

İnsan öz mənfi cəhətlərindən utanmamalıdır. Utanmırsa, demək ki, layiqli cəhətlərdir: layiqli, lakin mənfi.

Həyatının hər gününü qiymətləndirməyən insanlara acıyıram.

Hər insanda iki mən vardır: biri “ruhi” mən, digəri isə “cismani” mən. İnsan yalnız o zaman xoşbəxt olur ki, beyində, düşüncələrində harmoniya olsun. Xoşbəxtlik — ruhun bədən üzərindəki qələbəsidir. Mən xoşbəxtəm!

Yaşayıb bitirdiyimiz hər günü — aldığımız enerjiyə borcluyuq. Gümrah və çevik olmağım məni əhatə edən insanları narahat edirsə, söyləyim: mən hər zaman belə olacağam!

Ailə — insanın köküdür.

Ətrafındakılara baxıb, sən kim olduğunu anlaya bilərəm. Bunu, ailə üzvlərinin sənə münasibətindən də başa düşə bilərəm. Sən də mənim ailəmlə tanış olsan, onların mənə necə münasibət göstərdiyinin şahidi olarsan.

Öz problemlərini çox ciddi qəbul etmək, bir növ səfehlikdir. Al-laha dua və şükür etmək lazımdır ki, bizim problemlərimiz hansısa ciddi xəstəliyi olan insanlardakı problemlərdən azdır və ya yoxdur. Bunun üçün Allaha minnətdar olmalıyıq!

İnsan dürüst olanda, yaşamaq da asan olur. Hər dəfə, kimə nəyi necə dediyini xatırlamaq məcburiyyətində qalmır. Çünki, dil yanılıb düzünü deyər.

Allah nə verirsə — ürəyi təmiz olanlara verir. Ürəyi təmiz olanın məsuliyyəti də çox olur: həm ailəsi, həm dostları, həm də qonşuları ilə bağlı...

Sevgi — enerjidir. Kişi, qadınında öz enerjisinin qarşılığını hiss edən zaman, xoşbəxt olur.

Hər bir mütəxəssis öz həyatında xüsusi bir əsər yaratmağa çalışır. Elə bir əsər ki, onun yaradıcılığının apofeozu olsun.

Rəssam məqsədyönlü şəkildə öz üslubunu dəyişə bilər. Ancaq istifadə etdiyi rənglər və bu rənglərdən istifadə texnikası dəyişməz qalır.

Dünya qadınlar üçün yaradılıb, çünki Allahın ən son yaratdığı varlıq — qadındır.

Şücaət — şahidi olmadan qəhrəmanlıq etmək, bunun qəhrəmanlıq olduğunu anlamaq, lakin təvazökarlıq edib bu barədə heç kimə heç nə deməməkdir.

Dahi olmaq üçün tək qalmaq lazımdır.

Körpələrin dünyaya gəlişi möcüzəsini heç kim izah edə bilməyib və bilməyəcək də.

Biz bacardığımızdan az iş görürük.

Xoşbəxt o şəxs deyil ki, borc verir və onu dəftərə yazır. Xoşbəxt o adam deyil ki, istehlakçıdır. Xoşbəxt — uşaq evində 300 uşağa yemək bişirən aşpazdır. Xoşbəxt olan, xoşbəxtliyə haqqı çatan odur. Xoşbəxt — o qədər uşağı yeməklə təmin edən və bunu dərhal unudandır. O, yenə də soruşar:

— Uşaqlar, ac deyilsiniz ki?

Uşaqlar isə ona cavab verərlər:

— Biz necə ac ola bilərik?! Siz ki, bizi indicə yedizdirdiniz.

Bax, budur xoşbəxt insan.

Problem — bəşəriyyətin məhsuludur.

İnsanların əksəriyyəti öz emosiyalarından qorxur və bunu ətrafdakılardan gizlətməyə çalışır. Rəssam isə öz emosiyalarından utanmayan və onu cəsarətlə kətana köçürən adamdır.

Bir rəsm əsərini seyr edərkən təxəyyülünü işə salan hər kəs, orada öz sirrini tapır.

Dostluğa, həyatınızın ən vacib layihəsi kimi, ürəyinizi və ruhunuzu qoyun! Sonda təmiz işıq şüaları qalacaq və o, yolunuzun üstündəki dumanı, çiskini dağıdaraq, sizi hər zaman müşayət edəcək.

İnsan, ciyərlərinə zəhər dolsa belə, yenə nəfəs almağa çalışan və təslim olmaq istəməyən bir varlıqdır.

Yük dolu arabanı ulağa etibar etsən, yükü də itirərsən, ulağı da.

Adi bir ipdən də, çox möhkəm və etibarlı kəndir hörmək olar.

Bütün möcüzələr bir körpənin dünyaya gəlişindən başlayır...

Məndən ötrü bakılılar — çoxmillətli Qafqazın zadəganlarıdır.

Günəşin altında hamıya yer çatar. Ağac əkin və kölgəsində oturun.

Hər iki gözün, hər dişin öz dəyəri var.

Ən çox anam və uşaqlarımla danışırım, telefonla. Və bir də Yarıdanla, xəyalən...

Bir saniyə də olsa, keçmişdə yubansan — artıq yaşamırsan, sadəcə, mövcudsan deməkdir.

Əgər xoşbəxt olmaq istəyirsinizsə, ətrafınızdakı insanları xoşbəxt edin.

Sözlərim qızıla bərabər olacaq. Bilirsənmi, niyə? Çünki mən sənə dua edəcəyəm!

Biz insana sağlığında qiymət versək, o, daha çox şey əldə edir.

İnsan yalnız özünə dəyər verərsə, bir irs qoymağın qeydinə qalmaz. Şeir yazmaq, şəkil çəkmək üçün ayağa durmaz. Bazar günləri erkən qalxanlar isə uşaqlarının ağı, ürəyi və ruhu haqqında düşünən və onların qayğısına qalanlardır.

İnsan var ki, ova çıxmamış ayı dərisi soyur.

Bəzən mal əvəzinə, oynadıqları rolu bizə satmış olurlar.

Yalnız savadlı adam Allahın mükəmməl və təkrarsız olduğu nəticəsinə gəlir.

Dinə etiqad müxtəlif cür olur. Bəzən o, insanları yenidən geriye — səhraya qaytarır.

Normal insan üçün həyatın mənası öz ailəsidir.

Bütün ömrüm boyu bircə insanı görməyi arzulamışam, o da özümü!

Əcdadlarımız bizə müdrikliyi, təmənnəsiz sevgini miras qoyublar. Bizim borcumuz: bu mirası qiymətləndirmək, qoruyub saxlamaq, həm də eyni müdriklik və təmənnəsiz sevgi ilə paylaşmaqdır.

Yaxşı həkim xəstə axtarmır. Xəstələr özləri onu tapırlar.

Xahiş edirəm, dayanın! Çoxdandır, sizi özümə dost hesab edirəm. Dostların bir-birinə deyəcək sözü olmazmı?!

Bizi əhatə edən hava bir-birinin əksi olan iki maddədən ibarətdir: oksigendən və karbon qazından. Bu maddələrdən birinin çoxluğu və ya azlığı Yerdəki canlı həyatın məhvinə gətirib çıxara bilər. Ancaq onların təbiətdəki qarşılıqlı əlaqəsi böyük bir planetə həyat verməyə qadirdir. Budur ilahi əsər!

Əməyinin bəhrəsi, birinin ürəyini oxşayan zaman, dəyərli olur.

Allah insanı yaradanda ona atom bombasında olan qədər enerji verib. Kimi fitili çəkir, bununla da özündə olan gücü tamamilə söndürür. Kimi onu müsbət enerjiyə çevirir. Bəziləri isə ondan heç istifadə edə bilmirlər.

Bu dünyadakı bütün insanlar ağacın meyvələri və çiçəkləri kimidirlər. Təəssüf ki, hər meyvə yetişə bilmir, hər qönçə də açılıb çiçək olmur. Bəzən, açmadan solur qönçələr, bəzən də, açmağa imkan tapmır — insanlar onları qoparıb, ya dəririlər... Gəlin, qönçələrin açmasına imkan verək və rayihəsindən həzz alaq.

Yaxşı komanda təkcə uğur demək deyil, həm də firavan həyat deməkdir!

Siyasət mənə yaddır. Siyasətlə qərəzli adamlar məşğul olurlar. Qərəz də mənlik deyil. Onu sevmirəm!

Saray çəkişmələri üzündən çox səltənətlər məhv olub və heçliyə yuvarlanıb.

Ruhumuzun qidası doğruluq olsa, Allah da bizi doğru işlər görməyə sövq edər.

Müdrilik illər ərzində əldə edilir. Lakin insan yüngül həyat sürürsə, o, heç 90 yaşında da müdrək ola bilməyəcək.

Sıxışdırıldığını zənn etdiyini istənilən dalandan çıxma bilmək imkanın var.

Təəssüf ki, insanlar irəli getməklərinə nəyin mane olduğunu anlamırlar. Bu, paxıllıq və qısqanclıqdır. Çox heyif ki, paxıllığın həm də xərçəng xəstəliyinin yaranmasına səbəb olduğunu da bilmirlər.

Əgər kiməsə həsəd aparırsansa, elə hesab et ki, cılız biri olduğunu təsdiqləyirsən. Çünki onun kimi, hətta ondan daha yaxşı olmağı bacarmırsan.

Bu gün bacardığımız hər şeyi etsək, sabah işimiz asan olacaq.

Yaradan heç kimi cəzalandırmır. Biz özümüz özümüzü cəzalandırıq. Yaxşı ki, bizim bunu anlamaq və irəli gedə bilmək imkanımız var. Əgər qürurumuz, özümüzü tənqid etməyə imkan vermirsə, inkişaf edə bilmərik. Özünü tənqid etmək — acılardan keçmək deməkdir. İnkişaf, yalnız və yalnız o zaman mümkündür.

Cənnət də, cəhənnəm də bu dünyadadır. Hər ikisi eyni müstəvidədir: duzla şəkərin bir masada olduğu kimi. Yer üzünün cəhənnəmində insanlara cənnət yaradaq!

UŞAQLIQ ƏHVALATLARI

BAKININ QARI

Uşaqılıq haqqında şeirlərimdən birində belə bir misra var: “İlkin qələbələr və ilk çətinliklər”. Uşaqılığımnda keçdiyim əsl sınaq haqqında əhvalatı çox yaxşı xatırlayıram. Mən o sınaqdan çıxdımsa, demək ki, ona hazırdım.

İlk çətinliyə təxminən 6-7 yaşlarımda rast gəlmişdim. Bizim ailə Bakıda — möcüzəli küləklər şəhərində yaşayırdı.

Bakıda elə güclü küləklər olur ki, insan ayaqüstə dayana bilmir. Qasırğa səni kağız kimi uçurur. Soyuq və güclü yellər əsir. Sinənə döyən küləyin soyuğunu kürəyində hiss edirsən.

Bakıya çox təsadüfən qar yağar. Ona görə də şəhərdə, demək olar ki, qarkürüyən texnika yoxdur. Ancaq 4-5 ildən bir şəhərə çox güclü qar yağır. O, cəmi bir gün davam edir, ancaq bu, Bakı üçün əsl fəlakət olur. Təsəvvür edin, yollar qarla örtülüb, şəhərdə nəqliyyat hərəkət edə bilmir. Şəhərin bütün ərzaq mağazaları boşdur, çünki ərzaq gətirən yük avtomobilləri qarda hərəkət edə bilmir. Şəhər hökumətinin əsas tapşırığı — əhalini çörəklə təmin etməkdir. Çörək məşininin təkərlərinə zəncir taxırlar və qarlı küçələrdə yalnız onlar hərəkət edə bilir. İnsanlar çörək mağazalarına axın edirlər.

Bu hadisə mənim başıma çoxdan gəlib deyə, yanıla bilərəm, ancaq xatırladığım qədər, bir adama ancaq iki çörək verirdilər. Azərbaycan ailələri isə böyük olur və süfrə arxasına çörəksiz oturmağa öyrəşməyiblər.

Çox sevdiyim və hörmət etdiyim anam yeddi yaşım olanda, belə qarlı bir gündə məni mağazaya çörək almağa göndərdi. Əlbəttə ki, getdim. Nəylə qarşılaşacağımı bilmirdim, ancaq anamın mənə etibar etdiyi tapşırığı yerinə yetirməyim çox vacib idi.

Çörək mağazasına getmək üçün qar yığınından necə çətinliklə keçib getdiyim yaxşı yadımdadır. Orada çörək yox idi. Amma bu şaxtalı havada 150-200 nəfər adam növbəyə durub çörək məşininə gözləyirdi. Nə qədər gözləmək lazım gələcəyini bilməsəm də, növbəyə durdum. Bacardığım kimi qızınmağa çalışaraq şaxtada dörd saat gözlədim. Sonra qarda yuvarlana-yuvarlana evə qayıtdım. Əlimdə böyük ailənin axşam yeməyinə çatacaq 2 çörək vardı. Bu mənim ilk qələbəm və ilk çətinliyim idi.

BABAMIN ŞƏRƏFİ

Babam Bakının məşhur tacirlərindən olub. Şəhərdə, mənzillərini kirayə verdiyi iki dənə ikimərtəbəli binası var idi. Otuz səkkiz yaşında, onun artıq iki qızı və uzun illər arzusunda olduğu oğlu (mənim atam) vardı. Babam vəfat edəndə atam cəmi on dörd günlük olub. O, 1933-cü ildə, otuz səkkiz yaşında vəfat edib.

Bizim yəhudi xalqının ənənəsinə görə, oğul nəvəyə babanın adını verirlər. Bizim ailə də, atamın oğlu olacağını, ona babamın şərəfinə Rahamim adını verəcəkləri günü səbirsizliklə gözləyirmişlər. Babamın — bizim şəhərdə çox hörmətli olan bir şəxsin adını! Mən doğulduğum gün, babamın ölümündən 45 il sonra onun adı bizim ailəyə yenidən qayıtdı. Bu adın hərfi mənası “mərhəmətli” deməkdir. Siz bu ada Əhdi-Ətiqdə⁷, Əhdi-Cədidə⁸ və istənilən müqəddəs kitabda rast gələ bilərsiniz.

Həyat, Rahamim babamın mərhəmətini isbat edən bir hadisənin şahidi olmağıma imkan verdi.

1978-ci il. Bakı. 16 yaşım vardı. Şəhərin mərkəzi küçəsi ilə gedirdim. Qarşından çox yaşlı bir qadın gəlirdi. Görkəmcə 85 yaş vermək olardı. O, xəstə olmasa da, çox asta və çətinliklə hərəkət edirdi. Çalışdı ki, ayağı çuxura düşməsin, yola döşənmiş daşlara ilişməsin.

Təbii ki, mən çox sürətlə yeriyirdim və tezliklə qarı ilə bərabərləşdim. O, məni saxlayıb soruşdu:

— Sən təsadüfən filankəsin oğlu deyilsən?

— Bəli, — cavab verdim, — mən filankəsin oğluyam.

— Təsadüfən sənin adın filankəs deyil? — qarı suallarına davam etdi.

— Bəli, — cavab verdim, — elədir.

Bu an qarı əllərimdən yapışdı və öpməyə başladı. Sonra o, qarşımda diz çöküb ayaqlarımı qucaqladı. Mən özümü itirmişdim. Bura

⁷ Əhdi-Ətiq – Bibliyanın həcmə daha böyük, birinci bölməsi. 39 kitabdan ibarət olub, e.ə. III-II əsrlərdə tamamlanmışdır. Yəhudilər və xristianlar tərəfindən Müqəddəs Yazılar kimi qəbul olunur. Yəhudilər Əhdi-Ətiqə “Tanax” deyirlər.

⁸ Əhdi-Cədid – xristian Müqəddəs Yazılarının ikinci bölməsi. Əhdi-Cədidə həmçinin İncil də deyirlər

Bakıdır! Yaşlılara çox böyük hörmət edilən bir şəhər! Və yaşlı qadın mənim əllərimi öpür. Mənsə on altı yaşlı oğlanam.

Bu gözlənilməz vəziyyətdən qorxuya düşərək onun əllərini ayaqlarımdan çəkdim və karıxmış halda kəkələdim:

— Nənə, siz nə edirsiniz?!

O vaxt mən doğma yəhudi dilini bilirdim, lakin çox təəssüf ki, düzgün və səlis danışan yaşlı insanla ünsiyyət qurmaq üçün bu, yetərli deyildi. Buna görə də onunla rusca danışardım. (Yeri gəlmişkən, onda özümə söz verdim və artıq bir ildən sonra dağ yəhudilərinin dilində təmiz danışardım).

— Nənəcan, qalxın, yaxşı deyil, insanlar baxırlar, — mən indi daha yumşaq danışardım, çünki çox utanmış və narahat olmuşdum. Artıq ətrafımıza insanlar toplaşmağa başlamışdılar.

Birtəhər qadını yerdən qaldırdım. Nə baş verdiyini hələ də anlamırdım. Halının pisləşə biləcəyindən qorxurdum. Onu ayağa qaldıranda sakitcə:

— Narahat olma, mənim nəvəm, — dedi. — Əgər sən adını daşdıqın insanın əməllərini görsəydin, mənim etdiklərimə təəccüblənməzdin.

Bu sözlər məni heyrətləndirdi, çünki bu cavabı heç gözləməirdim.

— Sənin baban, — qarı davam etdi, — çox insana kömək edib. Və çox ciddi kömək edib.

İndi tamamilə yumşalmışdım, qarı isə məni qucaqlayıb əllərimdən, yanaqlarımdan öpürdü...

Bu görüş mənim üçün çox güclü emosional sarsıntı olmuşdu. Mənə bir sual rahatlıq vermirdi: adını daşdıqım babam Rahamim öləndə cəmi 38 yaşlı olub. Yəni çox cavan olub. Bu qısa müddətdə nə etməyə macal tapa bilərdi ki? Və nə edib ki, üstündən onilliklər keçdikdən sonra, insanlar onun nəslinə belə çılğınca təşəkkür edirlər?

Elə buradaca bir fikir beynimi dəlib keçdi: 16 yaşımda mən kiməm? İndidən necə yaşamağa başlamalıyam ki, 38 yaşımda Bakıdakı insanların babama, onun xatirəsinə göstərdikləri ehtiramın, heç olmasa, bir azına layiq olum?

Bu əhvalat insanın düşüncəsini dəyişən hadisələr qismindəndir. Onlar, bir anın içində bütün təfəkkürünü yeniləməyə qadirdir. Və mən anladım ki, həyatımda etdiyim hər şey babamın adı ilə bağlı olacaq. Odur ki, hər hərəkətimlə bu ada layiq olmalıyam.

YERLİ BAKILILARIN “DOĞMA DİLİ” HAQDA

Mən bakılı olmağımla fəxr edirəm! Təxmin edirəm ki, bir çoxları Bakını, ayrı yerlərdən buraya köçmüş adamlara baxıb qiymətləndirirlər. Lakin yerli bakılılar tamamilə başqa insanlardır — heyrətamiz, alicənab.

Bakını, atam kimi insanların timsalında tanımışam, hansılar ki, altı-yeddi dildə sərbəst danışırđılar. Atam dörd dildə danışırđı: azərbaycanca, rusca, farsca və ermənicə. Biz gənclər: ermənilər, yəhudilər, gürcülər, tatarlar və başqaları öz ana dilmizdən başqa (azərbaycan və rus dilləri başda olmaqla), ən azı üç dil bilirdik. Və danışmaq zamanı ermənicədən, gürcücədən, tatarcadan bəzi ifadələr işlədirdik. Çünki uşaqlıqdan birlikdə böyümüşdükd; ailəcə, həyətcə, evcə ünsiyyətimiz olurdu. Bakı rusları da doğma dilləri daxil olmaqla, bir neçə dil bilirdilər.

Azərbaycanda yaşayıb Azərbaycan dilini bilməyən insanı təsəvvür etmək mümkün deyildi. Bakıda yaşayıb azərbaycanca danışmamaq, eyni zamanda, öz doğma dilini mükəmməl bilməmək utançverici idi. Ona görə də, biz dostlar doğma dilimizi bir-birimizə öyrədən sistem icad etmişdik. Sözləşməyə görə, gün ərzində biz hansısa bir dildə danışmalıydıq və o dilin daşıyıcısı bizim səhvlərimizi düzəltməli idi. Beləliklə, biz bir gün azərbaycanca, sabahı gün farsca, üçüncü gün ivritcə, dördüncü gün rusca danışırđıq.

Sovet dövründə Bakıda otuzdan çox xalqın nümayəndəsi yaşayırdı. Əsas dilin öyrənilməsi ənənəsi indi də var. Başqa xalqın dili ilə birgə, müdriqliyi də aşkar olur: əfsanələr, rəvayətlər, sətiraltı mənalar, onların mənşəyi və s... Azərbaycanın paytaxtının çoxdillilik ortamı hələ də saxlanılmaqdadır. Ona görə də bakılılar heyrətamiz dərəcədə savadlı insanlardır.

Sözardı: Bakılılar ağıllı düşüncələrilə həmişə fərqlənmişlər.

Bir də, Qafqaz xalqlarının xüsusi cəhətlərindən qaynaqlanaraq, danışıqlarında bəzən söyüşdən də istifadə edirlər. Amma biz qərara gəlmişdik ki, o sözləri işlətməyək. Söyüşü ədəbsizlik sayır və bunu əsl bakılıya yaraşdırmırdıq. Danışmışdıq ki, kim, hətta təsadüfən olsa belə, söyüş işlətsə pul ödəyəcək: bir sözə görə bir manat. Pulu xüsusi daxıla yığır və axşam o pulla yeyib-içmək təşkil edirdik. Özü də, təxminən bilirdik ki, bu süfrə hansı dosta, nə qədər pula başa gəlib.

Əslinə qalsa, bu üsul bizə çox kömək etmişdi. Amma olurdu ki, hansısa yanlış hərəkətinə görə dostunu məzəmmət etmək istəyirdin. Bax onda, mən gülümsəyərək cibimdən yavaş-yavaş üç manat çıxarıdım, qəhqəhə sədaları altında məclisin başından üçqat söyüş yağdırırdım.

SOY-KÖKƏ MÜRACİƏT

Bizim ailədə adət-ənənələrə riayət ciddi olub. Valideynlərim nəslimiz, soyadımız, hörmətli ata-babalarımız haqqında bizə danışblar. Böyüklər bizə milli mənsubiyyətimizi gizlətməməyi öyrədiblər.

On üç yaşında ikən atam məni sinaqoqda kişilərə aid mərasimə — (bar-mitsvaya⁹) apardı. Bu ayın “Ehkamın oğlu” (Сын заповеди) adlanır. Orada əlimə və başıma tefilin¹⁰ qoydular. Rusca ona “filakterilər” (филактерии) deyirlər. Atam, ayinin sonunda, üstündə Davudun altıguşəli ulduzu olan qızıl zənciri boynumdan asdı.

Elə həmin il də küçədə çox ciddi şəkildə döyüldüm. Bu, yəhudi olduğum üçün baş verdi.

— Axı niyə?! —qəfil üstümə atılıb məni döyən şəxsdən heyrətlə soruşdum.

— Çünki sən yəhudisən! — iyirmi beş-iyirmi altı yaşlarda oğlan qışqırıb gözdən itdi.

Mən heç nə anlamadım və qırıq burunla evə döndüm. O gün valideynlərimə heç nə demədim. Ancaq gecəni yata bilmədim: düşündüm, düşündüm...

Hesab edirdim ki, milli mənsubluğum mənə qarşı haqsızlıqdır. Allahdan soruşurdum: “Mən niyə yəhudi doğuldum? İndi ömrüm boyu təhqir və axmaq zarafatlar eşidəcəyəm?” Cəmiyyətdə lağ hədəfi olmaq, işdə karyerlə bağlı problemlər... Qəzəbli idim. Ancaq tezliklə özümü topladım və anladım ki, bu fikirlər məni doğru yola aparmaz.

---

⁹ Bar-mitsva — yəhudilərin ənənəsinə görə, uşaqlar müəyyən vaxtdan sonra (oğlanlar üçün 13 yaş 1 gün, qızlar üçün 12 yaş 1 gün) yetkin hesab olunurlar və öz hərəkətlərinə cavab vermək yaşına çatırlar. Bu vaxt onlar bar və ya bar mitsva adlanırlar.

¹⁰ Tefilin — yəhudi kişilərin bayram və şənbə günləri istisna olmaqla, sol qol və başlarına taxdıqları, içərisində Tövratdan hissələr olan dəridən hazırlanmış kiçik qutuya verilən ad.

Beləliklə, məhz küçədə baş verən o hadisədən sonra qərara gəldim ki, yəhudi xalqının tarixini, yəhudiliyi və digər dinləri öyrənəm. O zaman SSRİ-də qadağan olunmuş kitablar da daxil olmaqla, çoxlu kitab oxudum.

Hələ də həmin oğlana təşəkkür edirəm. Çünki onun sayəsində anladım ki, tək öz xalqının tarixini və dinini yox, eləcə də digər xalqların dinini öyrənmək lazım imiş. Ən əsası, başa düşdüm ki, Allah həтта tərbiyəsiz adamların əli ilə də bizi tərbiyə edə bilir...

ŞEİRLƏR

ANA

İsti göz yaşınla ovudub məni,
Əcəli sevginlə uzaq etmişən.
Ovunur əlinlə saçımın dəni...
Anacan, beşikdən mənimləsən sən.

Yüzlərlə ruh vardır köksündə sanki,
Dərd də həsəd çəkər sənə, ay ana.
Səni sevməyəm də sevər inan ki,
Bu sevgi ölümü yenər, ay ana.

Bizi isidərsən atəşinlə sən
Səmada sayrışan ulduz misalı.
O ulduz heç zaman enməz ki, göydən!
Hər şeydən, hamıdan uca durmalı!

Gəlib döşənərəm ayaqlarına,
Saçımı əlinlə hey darayarsan...
Ağaran telimi oxşayıb, ana,
Məni anlayarsan, bağışlayarsan...

YARADANA MÜRACİƏT

Ünümüz yetmir Sənə,
Çatmır Sənə səsimiz.
Çox çətindir, İlahi!
Günahkar bəndənlik biz.
Sənə necə yalvarım,
Necə? — duyasan məni?
Şəfəq saç ürəyimə,
Əsirgəmə kölgəni.
Yetirmi dərgahına
Qulun yalvarışları?
İtaətdəyəm, Allah,
Bağışla günahları!
Sən məni tərək etmədin,
Tək olmadım bir an da.
Gözəl övladlarım var
Belə çətin zamanda.
Ətrafımda sağ-salim,
Xoşbəxtdir əzizlərim.
Sənin əmanətindir
Xoş keçəcək illərim!
Səmaların sevinci
Nur saçsın üzümüzə!
Həqiqətin yolunu,
Ədalətin yolunu
Daim açıq et bizə!

İTİRİLMİŞ UŞAQLIQ

O mavi səmanı, tut ağacını,
Şaqraq gülüşləri istəyirəm mən...
Ömrümün qayğısız, əziz çağına
Qayıda biləydim bir də, yenidən...

O ilk məhəbbəti istəyir ürək,
O təmiz günlərdə süd qoxusu var.
İstərəm, bu andan ta sonsuzadək
Könül cənnətimə toxunmasınlar.

Xoşbəxtlik istərəm hamı üçün mən,
İlahidən gələn duyğular dərin...
Əlimi üzməyəm ötən günlərdən,
Qədrini bilərəm qalan günlərin.

UYU, ATA!

Yatmısanmı, ata? Yuxudurmu bu?
Əbədi bir hüzur, sonsuz pahaatlıq.
Sənli günlərimin gəlibdir sonu,
Atasız qalmağa məhkumam artıq.

Qəlbimdə boşluqla savaşımaqdayam,
Bir ağrı içimi yaxıb qovurur...
Hələ yük altında mən ayaqdayam.
Demək ki, bir günə qocalmaq budur:

Nə uşaq olarıq yanında daha,
Nə də qucağında isinərik biz.
Hər şeydən qiymətli bu idi, Ata —
“Oğul” kəlməsini eşitməyimiz.

Ata oğul üçün bu dünyada tək!
İndi də, bir sual incidir məni:
İlahi bizə də çoxmu görəcək,
Görəsən, bir ata vəsiyyətini?

Uyu, əziz ata! Susubdur hamı,
Ruhumuz duayla edir pərvəriş.
Səni yola salan bu izdihamın
Durmuşam önündə, əlimdə Kadiş.¹¹

¹¹ Yəhudilərdə vəfat edən valideyn və ya qohum üçün oxunan dua. Bu, övladın və ya qohumun mərhuma edə biləcəyi son xeyir iş sayılır.

QARDAŞIMA

*Bir kənar da dayanmaq ağrılıdır.
Görüb toxunmaq daha ağrılıdır.
Görüb toxunandan sonra itirmək — hamısından ağrılıdır.*

Bir ömür yaşadım bu acıyla mən,
Sükut dəlib keçir bağrımı mənim.
Nədən uzaq düşdü qardaşım bizdən,
Nədən hiss etmədi ağrımı mənim.

...İllər ötüb keçdi, bitmədi kədər,
Sənin boşluğunu doldurmadı heç!
Bu qədər yolunu gözlədik, yetər,
İnan sevgimizə, inadından keç!

Bunca əzizlərin büküldü dizi,
Həsrət qocalmaqdan daha yamandır.
İndi gəl, qoruyaq bir-birimizi,
Sevgi toxumları əkək, zamandır!

Anacan, bir anda ağardı saçın,
Bağışla oğlunun günahlarını.
Dünəndə qalsın qoy hər ağrı-acın,
Allah xeyir etsin sabahlarını!

CƏFƏNGİYYAT!

Mən şair deyiləm ki!
Aldatmamam heç kəsi.
O — ilahi vergisi!
Yoxdur bir ixtiyarım
Vərəqlərə qıymağa,
Onlar yetirlər dada —
Bu əzazil həyatdan heyifimi çıxmağa.
Dözməkmi üzür sizi?
Qıyıb gözlərinizi
Oxusanız,
Bilirəm, zamanınız itəcək.
Sinəmdən qopan ahla yazılan cəfəngiyyat
Kimi xilas edəcək?
Qınamayın,
Açıram sətirlərə qəlbimi,
İncitmədən heç kimi.
Qələm götürün siz də...
Qoyun mən də oxuyum
Nə var ürəyinizdə.

YƏNİ BU OLMUŞDUMU?!

*Dağ, adama yaxın gəlmir. Adam onu öz əllərilə yaradıb düzəldir.
Sonra da, arxayın olub əllərini yanına salır.*

Sən mənim qəlbimi sındırıb, sonra
deyirsən: “hər şeyi başla yenidən”.
Sağalmaz açdığın bu dərin yara,
sənin sözlərini dinləməyəm mən.
Bu qutlu kitablar — ruhun qidası,
əzəli və sonu anlamaq gərək.
Fanıdır dünyanın qanı-davası,
səni müqəddəstək sevirdi ürək.
Mən də mələk olub uçurdum göyə,
bəxtəvərdim səni sevirəm deyə.
Nədir istədiyin? Soruşma heç nə!
Dərdim bir başqadır, anlamazsan sən:
qayıda bilsən də ömrümə yenə,
ruhumu oxşaya bilməyəcəksən!

BİR KÖLGƏSƏN SƏN...

İşıqdan doğulan bir kölgəsən sən,
Bir anda var olub bədənə döndün.
Sən bir xəyalsən ki, çəkilib küncə
Ala qaralıqdan dona büründün.

BU MƏKTUBUMDA...

Hər şeyin dadına bax və hər şeydən imtina et!

Bu məktubda məndən bir parça vardır:

Yaralı sətirlər,
qopmuş misralar...

Xətrinə dəyməyim yersiz olardı,
Sadəcə, gecikmiş etirafım var.

Yarımcıq rəsmlər,
qırıq kəlmələr,

Sönmüş ehtiraslar, itmiş arzular,
Deyə bilmədiyim eh nələr, nələr...

Sevgi yanlışlarım,
söz yanlışlarım.

Bir vaxtlar etdiyim "düz" yanlışlarım.

Etiraf edirəm indi hər şeyi:

Xeyir gətirmədim sənə, bağışla!

Bütün günahları mənə bağışla!

KÖZ TEZ YANIB QURTARIR...

Köz tez yanıb qurtarır, bir neçə an içində...
Qərib gözəlliyi var sevinc vermək üçün də...
Götürüb əlimizə körpə qığılımları,
Qəfildən alışırıq — anlamaqçün onları.
İçimizin atəşi göylərdən paydır bizə.
Gərək rəva görməyək fanini özümüzə.
Nəyə qadirik axı? Biz bilirik, Xudamı?
Biz də yanıb-sönürük, biz də — bir köz adamı...
Köz tez yanıb qurtarır...
Bu da bir əlvidamı?..

BÜTÜN DƏRDLƏRİMİN ÇARƏSİ SƏNSƏN

Gülüm, çarəsisən bütün dərdlərin...
Baharı görməzdim — sən olmasaydın.
Eşqinlə duyuram gözəllikləri,
Həyatı sevməzdim — sən olmasaydın.
Gəl, söykə başını sinəmin üstə,
Yaralı könlümü bir azca güldür.
Səni təbib sanır bu qəlbi xəstə,
Ya sağalt, ya da ki, zəhrinlə öldür.
Nədənsə, içimə bir kədər çöküb,
Bu günlər həsrətmi gətirəcəkdir?..
Bəlkə də, izzirab dərdləri söküb
Sonunda səadət bəxş edəcəkdir!..

Rus dilindən tərcümə edən: Afaq ŞIXLI

PEYQƏMBƏR¹² KƏDƏRİ

*Sümüklər bərkidikcə aqlın da möhkəmlənir.
Şüur itəndə isə özün də yox olursan sanki..*

Düz deyiblər, bu dünya elə fani dünyadı...
Yenə yollar çağırır, məni ayırır evdən.
Ürəyindən yaralı vəhşi heyvanlar kimi
Şəhər-şəhər dolaşib qaçıram doğma eldən.
Bu heç kəsə qalmayan dəli-divanə dünya,
Gözlər bizi, açaraq amansız qucağını.
İllər, arzular itir, sevdiklərimiz gedir,
Əvəzində əbədi qüسسə-qəm qazanırıq.
Qorxuruq gecikərik, söz qalar ağzımızda,
Hara qaçıırıq, kimi çalışırıq ötməyə?
Daha yaxşı anladar dərdimizi nəğmələr,
Bəlkə, bilərsiz, sızsiz qocalırıq qüسسədən.
Çayları dənizlərdən ayırmaq olmayacaq,
Nə sözlər bəs edəcək, nə gözümüz doyacaq.
Əyər-əskik dünyada heç nə dəyişməyəcək,
Bir də ki, bu dünyanın boşluğu dolmayacaq.
Yorğunluq, kədər, qüسسə çökəcək qəlbimizə,
Cox yersiz görünəcək, sevincimiz də bizə.
Bir əxlaqsız taleyin tutacağıq qolundan,
Biz bu fani dünyaya güləcəyik doyunca.

¹² Burada Süleyman peyğəmbər nəzərdə tutulub

İRADƏNİN GÜCÜ

*Xeyirxah adamların hər kəsdə bir xeyir qiğilcımı,
bədxahlarınsa hər kəsdə bəd əməl gəzməsi heç də qəribə deyil.
Qəribə odur ki, hərə axtardığını tapır.*

Görürəm, narahatsan,
Qulaq as sözlərimə.
“Buludlar çəkiləcək,
Dəli bir nərə çəksən!”
“Bacarmaram, alınmaz!”
Söyləmək necə asan.
Bezib mübarizədən
Bir küncə sığınmısan.
İradənin qüvvəsi,
Gücü yaşadar səni.
Geri çəkilən kimi
Cəza gözlətməz özün.
Axtarıb tapar səni,
Alçalda, məhv eləyər.
Tapdalayar, sındırar.
Gülər sənin dərdinə.
Danışmağa nə var ki?
Danışmaq çox asandı.
Hərənin öz fikri var,
Hərənin öz imanı.
Hər kəs özünə uyğun
Həqiqətini tapır.
Dinləyə bilməyənlər
Qınaq içində batır.
Bəs buna nə deyirsən?
Bilirəm, bacarmaram,
Sınmağı, əyilməyi
Hər kəsin arzusuna.
Sən ki uça bilərsən,
Qırılmayıb qanadın.
Niyə yerə düşürsən,

Daşa dəyir inadın?
Amansız savaşı gedir,
Arzulayırsan indi
Ağrıya dözmək üçün
Ağlını itirəsən.
Yapışdır, tik, ya bizlə,
Bir az da çox ağrısın.
Sev, ya da nifrət elə
Müdrüklik qazanasan.
Sevinci çağır gəlsin,
Yaxşı məsləhətim var:
“O adam xoşbəxtdir ki
Ürəyini Allaha
Sevgi ilə doldurar!”

KIÇİK ŞAMIN İŞIĞI

Yalan olmasaydı, insanlar həqiqətin dəyərini bilməzdilər.
Sizə həqiqəti deməyəcəm, çünki yalanı xilas etmək istəyirəm.
Alicənablığından yalan danışan insan, bütün qəlbilə ona müqəddəslik
qazandırır.
Məhz belə yalan qoy yaşasın!

Kiçik şamın işığı söndürər qaranlığı.
Bir məntiq tapacağam onun əzəmətində.
Mən də ağıl işlədib, o əzəli günaha
Bir az ağıl qatmışam, mən də bir müqəssirəm.
Həyat nədir ki — bir an, göz açınca keçəcək,
Tutub saxlamaq olmur qisməti əllərində.
Kaş əlimdən gələydi, kaş ki bir rəssam kimi,
Taleyin kətanını ağ rənglə rəngləyəydim.
Tozlu qüssəylə dolub daşır könlümün evi,
Necə şöhrət tapardı, onu ağarda bilsəm!
İndi bu gur işığın altıda məni gözləyən
Sevincin qarşısında durub dayana bilsəm...
Kaş zamanım çataydı, bütün doğmalarımı
Əzizləyə biləydim, sevəydim, oxşayaydım.
Necə qürur duyuram bu boyda məhəbbətdən,
Kaş ki, bu sevgiyə mən elə layiq olaydım.
Allah bəxtimə həsrət yazsa, yenə razıyam,
İnadkar köüllərçün bu, layiqli cəzadı.
Bir-birimizi sevək, sevməyə cəhd göstərək,
O zaman bu dünyada cənnəti qazanarıq.

SƏN NECƏ DƏ SEVİRSƏN MÜXTƏSƏR SÖHBƏTLƏRİ

insanların əksəriyyəti alçaq xislətlidirlər. İnsan yalnız bu cəhətiylə qalan heyvanlardan fərqlənir. O, yeganə canlıdır ki, şəx əməllər törədir və yaxınlarını alçaldır.

Özü də bunu yaşamaq xətrinə deyil, tamahı ucbatından edir. Çoxları, başqalarına paxilliq etdikləri üçün varlanmağa çalışırlar.

Sən necə də sevirsen müxtəsər söhbətləri,
Sanırsan, müdrilikdi yığcam, qısa danışmaq.
Bu dünyada getdiyın yol da əcəb gözəldi,
Daş-kəsəkdən təmizdi, gələcəyin də parlaq.
Mənsə bir az “gəlmə”yəm, nabelədən dünyaya,
Sadə bir tale düşüb qismətimə əzəldən –
Dəmirçitək zindana hər gün çəkc döyürəm,
Ulduzlar qanadlanır göylərə hər zərbəmdən.
Bu ağır əziyyətdən canım, qanım isinir,
Ürəyim sevincimdən dağa dönür, doğrusu.
Qılgıncımlar sayrışır gözlərimin önündə,
Üzümdə əks olunur bir anda parıltısı.
Beləcə yaşayırıq Allah yazan həyatı,
Arada vaxt eləyib, nəgmə də söyləyirik.
Zaman tapsaq, şeir də yazırıq misra-misra,
Arada işləyirik, arada dincəlirik.
Bəlkə də, bu dünyada elə bir gün gələcək,
Biz də anlayacağıq gerçəyi əvvəl-axır:
İnsanlar ömür boyu nəyi isə axtarır,
İnsanı bu həyatda axtarışlar yaşadır.

NƏ RUH GÖRÜNƏNDİR, NƏ DƏ RAHATLIQ...

Nə ruh görünəndir, nə də rahatlıq!
Gecəyə sığmırıq, günə sığmırıq!
Nə günah dayanır, nə arzu durur,
Səadət işıq tək əllə tutulmur.
Artıq olsa hakimiyyət, dağılar,
Qüvvən artıq olsa, tez qocalarsan.
Artıq olsa, ağıl özü sarsılar,
Artıq tərif məhv eləyər adını!
Bunları bilmədən yaşamaq olmaz,
Yolun axırında kortək qalarsan.
Allah bizə olan mərhəmətindən
Ruhumuzu duyar, anlamasa da.
Artıq ehtirasdan dağılar sevgi,
Artıq zəriflik də dəli eləyər.
Artıq xeyirxahlıq günah artırır,
Artıq mərhəmətdən dağılar dünya!
Beləcə həyat da sivişib keçər,
Ağrılar, əzablar bizi böyüdər.
Hər dəfə yenidən başlamaq üçün
Tələsirik, keçir ömür, keçir gün!
Qazanmaq arzusu quyuya salar,
Bölüşmək cənnətin açar qapısın,
Anlamaq arzusu Tura qaldırar,
Bilmək başımıza tac qoyar bizim!
Körpə doğuşundan gözəl nə var ki?!
Çətin qazandığın hər şeyi qoru.
Göylərdən süzülüb gələn işığı
Sən sevgiyə çevir, möcüzə budur!

ŞEİRİM QƏLBLƏRİ TİTRƏDİR

Yalan ayaq tutar, lakin yeriməz.

Şeirim qəlbini titrədir
özgələrin, özgələrin.
Yazırdım, oxusun həm də
əzizlərim, əzizlərim ...
Mən nəyə can atırdımsa,
bilmirdilər, bilmirdilər.
Mən nələrdən qaçırdımsa,
görmürdülər, görmürdülər.
Kaş biləydim nədi məni
qoyan nigaran, nigaran?..
Qorxuram bilə bilməyəm,
Cahil qalam, cahil qalam!..

MƏN, O DƏMİR QƏLBƏ HƏSR ELƏYİRDİM

Mən, o dəmir qəlbə həsr eləyirdim
Hissimi, çəkirdim həyəcanımı.
Göyə qaldırırdım onun şənini,
Uçurumdan düşən adamlar kimi
Harayım çatmırdı öz ünvanına.
Soyuq mərmər yandırırdı əlimi,
Şəkildə qayğısız çıxırdın yaman.
İstəyirdim, daş təsvirə can verəm,
Biri-birimiz üçün yaşayaq, yanaq.
Şeirim bircə dəfə, açə bilsəydi
Sənin dodağından qəmi-qüssəni.
Necə sevinərdim, sevindiyim tək
O gözəl, o zərif gülümsəməne!

SEVİNC DƏ, KƏDƏR DƏ...

Sevinc də, kədər də ondadır yalnız,
Səhərlər söz-söhbət, gecələr kabus.
Yarıda qırılan o səs, o səda,
Uşaqlıq sevgisi, göz yaşları da.
Ürək döyünməkdən yorularmı heç?
Sinəmdə ağrı da dinəcək bir gün -
Bu yorğun qocanın gündəliyində
Sonuncu sətiri yazacaq ölüm.
Əziz nəvəm, küskün, məyus anında,
Əlinə keçərsə bu misralarım,
Götür o yarımçıq şamı şamdandan
Yandır şübhələrin səssizliyində.
Yansın günahların dinməzliyində.
Sən bu misraların mənasına dal,
Qurtul içindəki bu aldanışdan.
Çox şey istəmirəm, bir istəyim var:
Təkcə quru bir ad qoy qalsın ondan.

GECƏLƏR DUYULMADI O NƏĞMƏDƏN PARÇALAR

*Xəyalən yanındaşam,
Xəyallardan uzaqda.*

Gecələr duyulmadı o nəğmədən parçalar
Mənim boş qəfəs kimi ümitsiz mənzilimdə.
Bu pozulmuş sükutda nəyi soruşursan sən
Qulağına dəyməyən yorğun-yuxulu səsdən?
Yaddaşımızda nə var, əzab verir bizlərə
Hərəyə ayrı cürə. Amansızdı bu izlər...
Ah, əzizim, necə də gözəl-gözəl susursan,
Necə tilsimə salır üzünün parıltısı!
Bütün bu gözəlliyə çatmaq üçün bir yol var:
Toz içində yaşayıb, çoxdan qocalmış royal,
Qoy barmaqlar sürüşsün onun ağ dillərində,
Yeni həyat doğulsun mənim boş mənzilimdə.

MƏHKƏMƏ

Müdafiəçi – ulu babam İbrahim, vəkil – Musa,
məhkəmə münsifləri: Yaqub, Harun, İshaq olsaydılar,
mən o ilahi məhkəmədə yalnız müttəhim olmaq istəyərdim!

Təsadüf gətirib sizi bu zala,
Münsiflər tərəfdən oturun, lütfən.
Heç də tələsməyin mühakiməyə,
Diqqətlə dinləyin, hakim Allahdır..
Qəlbim haray çəkir “ədalət” deyər:
“Ən ali hakimi verin siz mənə!”
Sürünüb gedərəm ayaqlarına,
Qalxaram birtəhər, iradəm çatar!
Mənim fəxr etməyə səbəblərim var!

MƏNİM DƏ GÖZÜM DOLUR KÖRPƏLƏR AĞLAYANDA

Mənim də gözüm dolur körpələr ağlayanda,
Sevinirəm uşaqlar güləndə, şənənəndə.
Yaman ehtiyacım var körpə çıxırtısına,
Mən belə qayıdıram tez-tez gənclik çağıma!

TOZLU YOLDA

*Əgər insan yalnız sevinc üçün doğulsaydı
və heç bir ağrı-acı görməsəydi,
o, xoşbəxtliyin nə olduğunu da bilməzdi.*

Taleyin göndərdiyi toz-torpaqlı yollarda,
Məyus-məyus gəzirəm, fikirlərim qarışıq.
Xəyallar qurmamışam, kədərliyəm, yorğunam,
Büsbütün saçlarım da tüstü kimi ağarıb.
Yolda tənha bir tonqal qalayaram özümə,
Qəzəbli alov qalxar aylı gecədə göyə.
Qızlar da səssiz-səssiz qaçıb gələr yanıma,
Yenə əvvəlki kimi mənə deyib gülməyə.
Düz iyirmi beş il qaçdım mən pis rəfiqələrdən,
Danışacağam sənə başdan-başa hər şeyi.
Sənə kömək edərəm, bircə sözümlü kəsmə.
Köhnə şəkillər kimi çox şey yırtılıb gedir.
Üç sadıq rəfiqəm var, üçü də qanıçəndi,
Heç biri bu həyatda məni tərək edib getməz.
Sağ tərəfimdə duran qızın adı taledir,
Sol tərəfdə dayanan arzumdur, xəyalımdır,
Bəxtidir kürək-kürəyə duran gözəlin adı.
Görürsüz, qanıçənlər, hələ nəfəsim gəlir,
Hələ sevgi qızdırır ürəyimi, canımı.
Bəlkə, qanad çalacam hələ mən bundan sonra
Bircə bunu bilmirəm hansı ulduzun altda...
İlahi, qoyma məni yolumu azıb qalam,
Sahilləri dumana qərq eləmə, amandır.
Yalvarıram kimsəsiz səyyahların yerinə,
Yalvarıram, dilimdən düşmür heç sənin adın.
Toz-torpaqlı yollarda məyus-məyus gəzirəm,
Fikirlərim qarışıq, itirmişəm yerimi.
Çox dolaşmışam səfil yoxsullar arasında
Təkcə tonqal tüstüsü tərək eləməyib məni!

QƏRİBƏM ARANIZDA

*İnsan təbəssümlə qalxmalıdır yataqdan.
Bu, çətin deyil, amma bir çox çətinlikləri asanlaşdırır!*

Qəribəm aranızda, ölümüm də qəribdir,
Nə vaxtsa sevdiklərim indi yad olub mənə.
Şəhvət də unudulub, o vaxtkı arzular da,
Hara qaçıram axı? Kimdən qaçıram? Niyə?
Oğluma da yazmışam qəm-qüssənin içində:
“Qoy könlün açıq, yolun uğurlu olsun, balam.
Daim həqiqət axtar, bir şeyi də unutma,
Onu tapdığın anda ondan da qaçmalısan.
Unutma ki, əzizim, həyatda heç bir zaman
İki yol arasında çaşıb qalmamalısan.
Qoy sükutda dilənsin müdrikliyinlə adın,
Axtar, anla həmişə mənasını həyatın!”
Qızıma yazmağı da gərəkdir unutmayam:
“Xoşbəxt ol, ulduz kimi daim parlaşın adın.
Qoy tale bundan sonra sənə sərt yanaşmasın,
Allah köməyin olsun, açıq olsun yolların”.
“Əziz həyat yoldaşım” — səsım çatırmı sənə?
Yaddaşımndan çıxmayır o mehriban surətin.
Sənin çatdığın ocaq, o od sönməyib hələ,
O əziz gözlərindən heç yaş axmasın sənin!

***

Sevdiyimiz adamlar qoy etibarlı olsun!
Təbəssüm işıq salsın qoy hamının üzünə,
Xoşbəxt olsun adamlar!
Qoy səhər şəhi həyat çiləsin çiçəklərə,
Qoy İlahi qorusun gülləri pis havadan,
Nalə çəkməsin onlar!

***

Qoy dünya doğmaca evimiz kimi
Gülər üzlə çıxsın pişvazımıza.
Sən də bu dünyanın üstündən uçub,
Nağıltək gəzəsən qayğısızlıqda.

Rus dilindən tərcümə edən: Rəbiqə Nazimqızı

İÇİNDƏKİLƏR

MÜƏLLİFDƏN ÖN SÖZ ƏVƏZİ	3
RƏVAYƏTLƏR	5
AFORİZMLƏR	69
UŞAQLIQ ƏHVALATLARI	85
ŞEİRLƏR	95

Rami Meir

MÜDRİKLİK ÖRNƏYİ

Redaktor Afaq Şıxlı
Nəsrin tərcüməsi Şahnaz Kamal
Şeirlərin tərcüməsi Afaq Şıxlı, Rəbiqə Nazımqızı
Kompüter tərtibatı Sergey Lutsenko

Формат 60×90¹/₁₆.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Объем 7,5 усл. печ. л. Тираж 1000 экз. Заказ №

Отпечатано в ООО «Радугапринт»

ISBN 978-5-907292-32-1

9 785907 292321 >